MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

ANNA BARKUTĖ
CIVILINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

ACTIO PAULIANA KAIP SANDORIŲ NEGALIOJIMO PAGRINDAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas -
Doc. dr. Asta Jakutytė-Sungailienė

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS 3

1. *ACTIO PAULIANA* SAMPRATA BEI GALIMYBĖS REIKŠTI *ACTIO PAULIANA* IEŠKINĮ TEISINĖS PRIELAIDOS 9

1.1. *Actio Pauliana* samprata bei raida 9

1.2. *Actio Pauliana* taikymo sąlygos teismų praktikoje 11

1.2.1. Neabejotina ir galiojanti kreditoriaus reikalavimo teisė 13

1.2.2. Kreditoriaus reikalavimų nukreipimas į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą (ar jo vertę) tiek, kiek būtina kreditoriaus reikalavimui patenkinti 16

1.2.3. Ieškinio senaties terminas 18

1.2.4. Ginčijamo sandorio sudarymo neprivalomumas 22

1.2.5. Skolininko ir trečiojo asmens, sudariusio su skolininku atlygintinį sandorį, nesąžiningumas 24

1.2.6. Kreditoriaus teisių pažeidimas 29

1.3. *Actio Pauliana* instituto taikymas užsienio valstybėse 32

2. PIRMENYBĖS VIENAM KREDITORIUI SUTEIKIMAS KAIP *ACTIO PAULIANA* SĄLYGA 35

2.1. *Paritas creditorum* principas *actio Pauliana* instituto kontekste 35

2.2. CK 6.930^{1} str. ir CK 6.66 str. koreliacija - Lietuvos Respublikos teismų praktikos analizė 36

2.3. Restitucija kaip sandorio negaliojimo teisinė pasekmė 46

IŠVADOS 54

ANOTACIJA 56

ANNOTATION 56

SANTRAUKA 57

SUMMARY 58

LITERATŪROS SĄRAŠAS 60

ĮVADAS

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK, Civilinis kodeksas) 6.66 straipsnyje reglamentuota kreditoriaus galimybė ginčyti jo teises pažeidžiančius sandorius, sudarytus skolininko su trečiaisiais nesąžiningais subjektais, buvo žinoma dar romėnų teisėje. *Actio Pauliana* institutas suprantamas kaip "specialus, su sutarčių laisvės principo ribomis susijęs kreditoriaus teisių gynimo būdas, kurio įtvirtinimas kodekse nulemtas siekio užkirsti kelią galimam skolininko piktnaudžiavimui savo teisėmis, taip užtikrinant įstatymo ar sutarties pagrindu prisiimtų pareigų kreditoriui įvykdymą"[1]. Pažymėtina, jog CK 6.66 str. įtvirtinta kreditoriaus teisė ginčyti tik tokius skolininko sudarytus sandorius, kurie pažeidžia kreditoriaus interesus. CK 6.66 str.1 d. pateiktas sąrašas atvejų, iš kurių įrodžius bent vieną pripažintina, kad sandoris pažeidžia kreditoriaus teises, t. y. sudarius ginčijamą sandorį skolininkas tampa nemokus, nemokus skolininkas suteikia pranašumą vienam arba keliems kreditoriams arba kitais būdais yra pažeidžiamos kreditoriaus teisės (teisės normoje nėra pateikiamas baigtinis sąrašas atvejų, kuriais yra pažeidžiami kreditoriaus interesai). Atkreiptinas dėmesys, jog *actio Pauliana* taikymo sąlygų visuma (neabejotina ir galiojanti kreditoriaus reikalavimo teisė, kreditoriaus teisių pažeidimas ginčijamu sandoriu, ginčijamo sandorio sudarymo neprivalomumas, skolininko ir trečiojo asmens nesąžiningumas, nėra suėjęs vienerių metų ieškinio senaties terminas sandoriui nugindyti, restitucija taikoma ta apimtimi, kiek būtina kreditoriaus reikalavimams patenkinti)[2] nesikeitė nuo pat *actio Pauliana* instituto reglamentavimo pradžios. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išsamiai aiškinamos minėtos *actio Pauliana* instituto taikymo sąlygos. Tačiau nepagrįstai itin nedidelis dėmesys skiriamas CK 6.66 str. 1 d. numatytai *actio Pauliana* taikymo sąlygai, t. y. nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių. Neaiškumo atsiradimą taikant minėtą *actio Pauliana* sąlygą nulėmė Civilinio kodekso papildymas 6.930^1 str. ("Atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumas"). Lietuvos Respublikos nacionalinių teismų praktikos analizė parodė, jog minėtų teisės normų aiškinimas ir taikymas teismų praktikoje nėra vienareikšmiškas. Vienu atveju, nustačius CK 6.930^1 str. pažeidimą, sandoris pripažįstamas niekiniu CK 1.80 str. pagrindu, kitu atveju sandoris pripažįstamas negaliojančiu dviem pagrindais – pagal CK 1.80 str. ir pagal CK 6.66 str. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nėra pasisakęs dėl CK 6.930^1 str. taikymo *actio Pauliana* kontekste. Netinkamai nustačius sandorio negaliojimo

[1] "Ginčų sprendimas: *actio Pauliana* instituto paskirtis ir praktinio taikymo ypatumai". Žiūrėta 2016 m. liepos 6 d., http://academia.norcous.lt/files/publikacijos/Actio-Pauliana

[2] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. 29" LAT, žiūrėta 2016 m. birželio 7 d., http://documents.tips/documents/aeiausiojoteismopraktikosdaelactiopaulianaanetiesioginioieakiniosulaikymoteisaesir prevencinioieakiniointitutataikymoapavalganr291.html

pagrindą, taikant restituciją, galimas ginčijamo sandorio šalių ar kreditoriaus interesų pažeidimas. Taikant *actio Pauliana* institutą svarbu laikytis kreditoriaus, skolininko ir trečiojo asmens – turto įgijėjo interesų pusiausvyros, todėl kreditoriaus teisės neturėtų būti suabsoliutinamos.

Siekiant išsaugoti sandorio šalių bei kreditoriaus interesų pusiausvyrą, tikslinga didesnį dėmesį skirti CK 6.66 str. 1 d. įvirtintai *actio Pauliana* sąlygai (nemokaus skolininko pranašumo suteikimas vienam iš kreditorių). Teismų praktikos analizė šiuo klausimu gali padėti geriau suprasti CK 6.930[1] str. paskirtį bei, teismams nustačius šio straipsnio pažeidimą, tinkamai kvalifikuoti sandorio negaliojimo pagrindą. Teisingas sandorio negaliojimo pagrindo nustatymas nulemia tinkamą restitucijos taikymą ir, atitinkamai, sąlygoja ginčijamo sandorio šalių bei kreditoriaus interesų pusiausvyros išsaugojimą.

Tiriama problema. Kodėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.930[1] str. pažeidimas negali būti traktuojamas kaip viena iš *actio Pauliana* sąlygų (CK 6.66 str. 1 d. reglamentuotas nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių) , t. y. kodėl esant CK 6.930[1] str. pažeidimui nėra galimas sandorio pripažinimas negaliojančiu CK 6.66 str. pagrindu?

Baigiamojo darbo aktualumas ir naujumas bei tiriamos problemos ištyrimo lygis. Lietuvos teisės sistemoje *actio Pauliana* ieškinys atsirado sąlyginai neseniai (1931 m., priėmus Kreditoriams kenksmingų skolininko aktų ginčijimo įstatymą[3], kreditoriams suteikta teisė ginčyti skolininko su trečiaisiais asmenimis sudarytus sandorius, kuriais norėta pakenkti kreditoriaus interesams. Okupacijos laikotarpiu *actio Pauliana* instituto Lietuvoje nebuvo. Po Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo *actio Pauliana* institutas buvo grąžintas į Lietuvos teisę – tai buvo padaryta 1998 m. birželio 11 d. CK[4] papildžius 57[1] straipsniu. Seimas 2000 m. liepos 18 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu patvirtino naują Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą[5], kuriame *actio Pauliana* institutas *expressis verbis* įtvirtintas 6.66 straipsnyje "Kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*)"[6]), tačiau šiam institutui didelis dėmesys skiriamas ne tik teisės doktrinoje, tačiau ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Savo moksliniuose darbuose *actio*

[3] "Kreditoriams kenksmingų skolininko aktų ginčijimo įstatymas," *Valstybės žinios* 367, 1931.
[4] "1964 m. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas,". LTSR įstatymų sąvadas, 1964-07-07.
[5] "Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas," *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
[6] "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. balandžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 57(1) str. 3 ir 4 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai," LRKT, žiūrėta 2016 m. liepos 7 d., http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta282/content

Pauliana institutą analizavo Dangutė Ambrasienė[7], Solveiga Palevičienė, Vilija Mikuckienė[8], Dominykas Vanhara,[9] Dalia Augaitė[10]. Sandorių negaliojimo institutui didelį dėmesį savo darbuose skyrė Asta Dambrauskaitė[11]. Kalbant apie Lietuvos teismų praktiką, atkreiptinas dėmesys, jog 2000 m. liepos 18 d. priėmus Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, nacionaliniai teismai susidūrė su *actio Pauliana* institutą reglamentuojančių teisės normų taikymo problemomis (*actio Pauliana* instituto taikymo atvejų nustatymas, skolininko ir trečiojo asmens bei kreditoriaus interesų pusiausvyros užtikrinimas, ieškinio senaties taikymas, restitucijos taikymas), tai nulėmė poreikį atlikti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos apžvalgą, t. y. pateikti išaiškinimus, susijusius su *actio Pauliana* institutą reglamentuojančių Civilinio kodekso normų taikymu. Apžvalgoje[12] buvo plačiai aptarta *actio Pauliana* paskirtis, taikymo sąlygos ir ypatumai (apibendrintos 2001 – 2008 metų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys). Tačiau minėtoje apžvalgoje itin nedidelis dėmesys skiriamas CK 6.66 str. 1 dalyje numatytai *actio Pauliana* taikymo sąlygai, t. y. nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių. Juridinių asmenų atsiskaitymo tvarką laikotarpyje nuo 1999-12-01 iki 2009-07-01 reglamentavo Lietuvos Respublikos laikinasis mokėjimų eilės tvarkos įstatymas[13]. 2013- 04-18 Civilinis kodeksas buvo papildytas 6.930[1] straipsniu[14], kuriuo reglamentuotas fizinių ir juridinių asmenų atsiskaitymo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumas. Naujausios teismų praktikos analizė parodė, jog minėtų teisės normų aiškinimas ir taikymas teismų praktikoje nėra vienareikšmiškas. Vienu atveju, nustačius CK 6.930[1] str. pažeidimą, sandoris pripažįstamas niekiniu CK 1.80 str. pagrindu, kitu atveju sandoris pripažįstamas negaliojančiu dviem pagrindais – pagal CK 1.80 str. ir pagal CK 6.66 str. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nėra pasisakęs dėl CK 6.930[1] str. taikymo *actio Pauliana* kontekste. Plačiau pirmenybės vienam iš kreditorių suteikimą kaip *actio Pauliana* sąlygą analizavo Ilma Daubarienė straipsnyje "Pirmenybės vienam kreditoriui suteikimas kaip *actio Pauliana* sąlyga: trečiojo asmens nesąžiningumo aiškinimo nacionalinių teismų praktikoje

[7] Ambrasienė, Dangutė, Cirtautienė Solveiga, "Specialus kreditoriaus interesu gynimo būdai sutartiniuose santykiuose," *Jurisprudencija* 37 (29) (2003); Dangutė Ambrasienė, Egidijus Baranauskas ir Danguolė Bublienė, *Civilinė teisė: Prievoliu teisė: vadovėlis* (Vilnius: : LTU Leidybos centras, 2004).

[8] Vilija Mikuckienė, "Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese," *Jurisprudencija* 77(69) (2005):38.

[9] DominykasVanhara, "Kreditoriaus teisės ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*) probleminiai aspektai," *Juristas* 11 (2009).

[10] Dalia Augaitė, "*Actio Pauliana," Jurisprudencija* 55 (47) (2004): 5.

[11] Asta Dambrauskaitė, *Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija* (Vilnius: Justitia, 2009)

[12] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl actio Pauliana, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. 29" LAT, žiūrėta 2016 m. birželio 7 d., http://documents.tips/documents/aeiausiojoteismopraktikosdaelactiopaulianaanetiesioginioieakiniosulaikymoteisaesir prevencinioieakiniointitutataikymoapavalganr291.html

[13] "Lietuvos Respublikos laikinasis mokėjimų eilės įstatymas," *Valstybės žinios*, 106,3062 (1999).

[14] "Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir Kodekso papildymo 6.930-1 straipsniu įstatymas," *Valstybės žinios* 46, 2246 (2013).

problematika“[15]. Pažymėtina, jog straipsnio autorė atsiskaitymų su kreditoriais eiliškumo tvarkos pažeidimą analizuoja CK 6.66 str. 2 d. (trečiojo asmens nesąžiningumas) kontekste.

Atsižvelgiant į tai, jog teismų praktikoje nėra vienareikšmiškos nuomonės dėl CK 6.930^1 str. pažeidimo, kaip aplinkybės, turinčios įtakos sandorio negaliojimui, tikslinga įvertinti šios teisės normos tikslus bei atskleisti, ar CK 6.930^1 str. pažeidimas gali būti sutapatinamas su CK 6.66 str. 1 dalyje įtvirtinta *actio Pauliana* taikymo sąlyga (nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių), ar visgi tai yra savarankiškas sandorių negaliojimo pagrindas (CK 1.80 str.). Netinkamai nustačius sandorio negaliojimo pagrindą, taikant restituciją, galimas ginčijamo sandorio šalių ar kreditoriaus interesų pažeidimas.

Išsami ir sistemiška CK 6.930^1 str. taikymo *actio Pauliana* instituto (kaip vieno iš sandorio negaliojimo pagrindų) kontekste teismų praktikos analizė būtina, siekiant užtikrinti efektyvią skolininko ir trečiojo asmens bei kreditoriaus interesų pusiausvyrą.

Baigiamojo darbo reikšmė. Praktinę šio darbo reikšmę sąlygoja, visų pirma, tai, jog Lietuvoje iki tol *actio Pauliana* taikymo sąlygos nebuvo vertinamos sandorių negaliojimo instituto kontekste, dėmesys skirtas kompensacinei šio instituto paskirčiai. Antra - praktinę darbo reikšmę nulemia išsami teismų praktikos taikant mokėjimų eiliškumą reglamentuojančias teisės normas analizė. Tokio pobūdžio analizė gali padėti nacionaliniams teismams geriau suprasti CK 6.930^1 str. paskirtį bei, nustačius šio straipsnio pažeidimą, tinkamai kvalifikuoti sandorio negaliojimo pagrindą. Tinkamas sandorio negaliojimo pagrindo nustatymas sąlygoja tinkamą restitucijos taikymą, o tai nulemia ginčijamo sandorio šalių bei kreditoriaus interesų pusiausvyros išsaugojimą. Trečia, įstatymų leidėjui atsižvelgus į teismų praktikoje kylančias problemas, susijusias su CK 6.930^1 str. ir CK 6.66 str. koreliacija, gerėja galimybės sumažinti teisės aktų spragas.

Tyrimo tikslas. Šiuo magistro baigiamuoju darbu siekiama, išanalizavus teisės aktus, teismų praktiką bei teisės doktriną, išsiaiškinti, ar CK 6.930^1 str. reglamentuoto atsiskaitymo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo pažeidimas gali būti traktuojamas kaip CK 6.66 str. 1 d. įtvirtintas pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių ir kodėl. Taipogi siekiama apžvelgti *actio Pauliana* taikymo sąlygas, analizuojant jas per sandorių negaliojimo prizmę.

[15] Ilma Daubarienė, “Pirmenybės vienam kreditoriui suteikimas kaip *Actio Pauliana* sąlyga: trečiojo asmens nesąžiningumo aiškinimo nacionalinių teismų praktikoje problematika,“ *Jurisprudencij*a 22(2) (2015).

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti *actio Pauliano*, kaip vieno iš savarankiškų sandorio negaliojimo pagrindų, prigimtį bei sampratą;

2. Atlikus nacionalinės teismų praktikos bei teisės doktrinos analizę, apžvelgti *actio Pauliana* taikymo sąlygas sandorių negaliojimo kontekste;

3. Palyginti užsienio valstybių *actio Pauliana* reglamentavimą bei taikymo salygas teismų praktikoje;

4. Išanalizuoti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.930^1 str. genezę bei tikslus;

5. Apžvelgti užsienio bei nacionalinę teismų praktiką, susijusią su CK 6.930^1 str. taikymu *actio Pauliana* instituto kontekste;

6. Pateikti apibendrintus argumentus, dėl kokių priežasčių negalimas sandorio pripažinimas negaliojančiu CK 6.66 str. pagrindu tuo atveju, kai egzistuoja CK 6.930^1 str. pažeidimas.

Tyrimo metodika. Siekiant įgyvendinti magistro baigiamojo darbo uždavinius, remiamasi šiais tyrimo metodais:

1. *Istorinis* – remiantis šiuo metodu siekiama atskleisti *actio Pauliana* instituto raidą bei raidos poveikį *actio Pauliano* instituto reglamentavimui užsienio valstybių ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose bei minėto instituto taikymui teismų praktikoje.

2. *Sisteminės analizės* – šis tyrimo metodas buvo naudojamas tiriant *actio Pauliana* institutą, kaip vieną iš savarankiškų sandorio negaliojimo pagrindų. A*ctio Pauliana* taikymo sąlygos buvo sistemiškai analizuojamos kartu su teisės normomis, reglamentuojančiomis sandorių pripažinimo negaliojančiais teisinius santykius.

3. *Lyginamasis* – šis tyrimo metodas buvo naudojamas lyginant Lietuvos Respublikos bei užsienio valstybių *actio Pauliana* instituto reglamentavimą bei taikymą teismų praktikoje

4. *Dokumentų analizės* – šis tyrimo metodas buvo naudojamas analizuojant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^1 straipsniu įstatymo projektą, aiškinamuosius raštus, lyginamuosius raštus.

5. *Apibendrinimo*- šis metodas buvo naudojamas apibendrinant tiriamus teisės aktus, teismų praktiką bei teisės doktriną, taipogi teikiant išvadas bei pasiūlymus.

Tyrimo struktūra. Baigiamąjį darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis bei išvados ir pasiūlymai. Įvade yra pateikiama baigiamajame darbe tiriama problema bei jos ištyrimo lygis, darbo aktualumas, naujumas bei reikšmė, taip pat darbo tikslai, uždaviniai, tyrimo metodai.

Dėstomosios dalies pirmajame skirsnyje yra atskleidžiama *actio Pauliana* instituto samprata, raida, taip pat sandorio negaliojimo kontekste analizuojamos *actio Pauliana* sąlygos.

Dėstomosios dalies antrajame skirsnyje yra analizuojama Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.930^1 str. genezė, apžvelgiama užsienio bei nacionalinė teismų praktika, susijusi su CK 6.930^1 str. taikymu *actio Pauliana* instituto kontekste bei pateikiami apibendrinti argumentai, dėl kokių priežasčių negalimas sandorio pripažinimas negaliojančiu CK 6.66 str. pagrindu tuo atveju, kai egzistuoja CK 6.930^1 str. pažeidimas.

Darbo pabaigoje pateikiamos išvados ir pasiūlymai, informacijos šaltinių sąrašas.

Ginamieji teiginiai:

1. Pirmenybės vienam kreditoriui suteikimas (CK 6.66 str. 1 d.) kaip *actio Pauliana* sąlyga galimas tuo atveju, kai pirmenybė yra suteikiama tos pačios eilės kreditoriui, o tuo atveju, kai pirmenybė suteikiama vienam iš kreditorių pažeidžiant CK 6.930^1 str. imperatyvius reikalavimus, tokiu atveju sandoris laikytinas niekiniu, kaip prieštaraujantis imperatyvioms įstatymo normoms (CK 1.80 straipsnis).

2. CK 6.930^1 str. pažeidimo kaip *actio Pauliana* sąlygos (CK 6. 66 str. 1 dalis) traktavimas nulemia netinkamą sandorio negaliojimo pagrindo kvalifikavimą ir, atitinkamai, netinkamą restitucijos taikymą.

1. *ACTIO PAULIANA* SAMPRATA BEI GALIMYBĖS REIKŠTI *ACTIO PAULIANA* IEŠKINĮ TEISINĖS PRIELAIDOS

1.1. *Actio Pauliana* samprata bei raida

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje[16] (46 str. 1 d.) įtvirtintas asmens ūkinės veiklos laisvės bei iniciatyvos principas. Šis konstitucinis principas ypač aktualus civilinėje teisėje, t. y. civiliniai teisiniai santykiai be kita ko grindžiami CK 6.156 str. reglamentuotu sutarties laisvės principu. Civilinės teisės ir pareigos atsiranda ne tik Civilinio kodekso ir kitų įstatymų numatytais pagrindais, tačiau ir iš fizinių bei juridinių asmenų veiksmų, kurie nors ir nėra įstatymų numatyti, bet pagal civilinių įstatymų bendruosius pradmenis bei prasmę sukuria civilines teises ir pareigas (CK 1.136 str.). Atsižvelgiant į tai, asmenų laisva valia, sąmoningi veiksmai bei iniciatyva, kuria yra įgyvendinama jų veiksmų laisvė, yra ypač reikšmingi sukuriant civilines teises ir pareigas[17]. Civiliniame kodekse pabrėžiama, jog būtent veiksmai, kuriais fiziniai ir juridiniai asmenys siekia sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas, yra vadinami sandoriais (CK 1.63 str. 1 d.). Apibendrinant galima teigti, jog aukščiausios juridinės galios teisės akte įtvirtinta fizinių bei juridinių asmenų ūkinės veiklos bei iniciatyvos laisvė įgyvendinama sandorių pagrindu. Tačiau pabrėžtina, jog sutarčių laisvės principas nėra absoliutus ir gali būti ribojamas įstatyme numatytais pagrindais.

”*Actio Pauliana* – specialus su sutarčių laisvės principo ribojimu susijęs kreditoriaus teisių gynimo būdas, kurio poreikį lemia kreditoriaus siekis kontroliuoti skolininką, neleisti šiam piktnaudžiauti savo teisėmis ir taip užtikrinti įstatymo ar sutarties pagrindu prisiimtų skolininko pareigų kreditoriui įvykdymą“[18]. *Actio Pauliana* institutas reglamentuotas CK 6. 66 str., kuris numato kreditoriaus teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių pastarasis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti (*actio Pauliana*). Perimtas iš Romėnų teisės, *actio Pauliana* institutas įsitvirtino ne tik Lietuvos teisinėje sistemoje, tačiau paplito ir daugelyje kontinentinės teisės tradicijos šalių[19].

Lietuvos teisinėje sistemoje *actio Pauliana* institutas žinomas nuo XX amžiaus ketvirtojo dešimtečio. 1931 m. priimtas Kreditoriams kenksmingų skolininko aktų ginčijimo įstatymas, kuris numatė, kad “kreditorius gali pareikšti ieškinį dėl skolininko sudarytų sutarčių ar kitų aktų su kitais asmenimis negaliojimo, jei šie asmenys žinojo, kad skolininkas tuo būdu norėjo pakenkti savo

[16] “Lietuvos Respublikos Konstitucija,“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992)
[17] Alfonsas Vileita ir kt., *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis* (Vilnius: Justitia, 2009), 317.
[18] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-241/2013,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d11accd0-94d0-4da5-baef-9659caef233e
[19] T.M.S Asser Institut, *Law and reality– essays on national and international procedural law*, (The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1992 m.), 90.

kreditoriams"[20]. Nuo 1940 m. birželio 15 d., t. y. nuo Lietuvos Respublikos okupacijos pradžios iki 1998 metų *actio Pauliana* institutas Lietuvoje neegzistavo. 1998 m. birželio 11 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso papildymo 571 straipsniu ir 84, 318, 4721 straipsnių pakeitimo įstatymo 1 straipsniu 1964 m. Civilinį kodeksas (toliau – 1964 m. CK) buvo papildytas 57^1 straipsniu[21] (*Actio Pauliana* institutas buvo įtvirtintas trečiojo skirsnio "Sandoriai" antrajame poskirsnyje "Negaliojantys sandoriai"). Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas yra konstatavęs, jog „skolininko su trečiuoju asmeniu sudaryto sandorio pripažinimui pagal kreditoriaus ieškinį negaliojančiu yra būtinos šios sąlygos:

1. tokiu sandoriu pažeistos kreditoriaus teisės;

2. skolininkas tokio sandorio sudaryti neprivalėjo;

3. skolininkas, sudarydamas sandorį su šiuo trečiuoju asmeniu, žinojo ar turėjo žinoti, kad taip yra pažeidžiamos kreditoriaus teisės, t. y. skolininkas buvo nesąžiningas" .

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas sąlygojo ekonominius ir socialinius bei teisinės sistemos pokyčius. Dėl šios priežasties 1964 m. Civilinio kodeksas neužtikrino tinkamo civilinių teisinių santykių reglamentavimo. "Lietuvos teismuose kasmet buvo išnagrinėjama vis daugiau sandorių pripažinimo negaliojančiais bylų, tačiau Lietuvos civilinės teisės doktrina šiems klausimams neskyrė pakankamo dėmesio"[22]. 2000 m. liepos 18 d. priimto Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymu patvirtintas naujas Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, kuriame *actio Pauliana* institutas *expressis verbis* įtvirtintas 6.66 str. „Kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*)". Dabar *actio Pauliana* institutas yra įtvirtintas šeštos knygos IV skyriuje " Kreditoriaus interesų gynimas", t. y. CK 6.66 str.. 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujajam CK (išskyrus atskirus jo straipsnius), CK 57^1 straipsnis (1998 m. birželio 11 d. redakcija) neteko galios[23].

Kaip jau minėta, *actio Pauliana* institutas žinomas ne tik Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje, tačiau yra plačiai paplitęs daugelyje Europos kontinentinės teisės tracijos šalių. Išskirtinos dvi teisės aktų rūšys, kuriuose skirtingose valstybėse *actio Pauliana* institutas įtvirtintas. Pirmoji teisės aktų rūšis – civilinis kodeksas. Taip pat kaip ir Lietuvoje, *actio Pauliana* institutas įtvirtintas Belgijos[24], Prancūzijos[25], Olandijos[26] civiliniuose kodeksuose. Antrajai

[20] "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. balandžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 57(1) str. 3 ir 4 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai," LRKT, žiūrėta 2016 m. liepos 7 d., http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta282/content

[21] Ibid.

[22] Asta Dambrauskaitė, *supra note* 11, p. 16-17.

[23] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas, op.cit.

[24] "Civil Code of Belgium,", žiūrėta 2016 m. liepos 9 d., http://www.droitbelge.be/codes.asp#civ

[25] "Civil Code of France,", žiūrėta 2016 m. liepos 9 d., https://archive.org/stream/frenchcivilcodea00franuoft/frenchcivilcodea00franuoft_djvu.txt

[26] "Civil Code of the Netherlands,",žiūrėta 2016 m. liepos 9 d., http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm

kategorijai priskirtinos valstybės, kuriose *actio Pauliana* institutas įtvirtintas nemokumo procedūras reglamentuojančiuose teisės aktuose (bankroto įstatymai). Tokių įstatymų pavyzdžiai būtų JAV bankroto kodeksas[27], Anglijos nemokumo įstatymas[28] ir kt.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teigtina, jog dar Senovės Romoje egzistavo kreditoriaus siekis kontroliuoti nesąžiningus skolininkus. Siekiant užtikrinti, kad skolininkas vykdytų prisiimtus įsipareigojimus, teisinėje sistemoje įtvirtintas *actio Pauliana* institutas, kuris paplito daugelyje kontinentinės teisės tradicijos šalių. Atsižvelgiant į tai, kad *actio Pauliana* institutas, kaip kreditoriaus teisių gynimo būdas, kartu yra ir vienas iš pagrindų, ribojančių sutarčių laisvę, būtinas *actio Pauliana* taikymo sąlygų viseto konstatavimas. Toliau darbe tikslinga analizuoti *actio Pauliana* instituto taikymo sąlygas.

1.2. *Actio Pauliana* taikymo sąlygos teismų praktikoje

Asmens teisė sudaryti sandorius nėra absoliuti ir gali būti ribojama įgyvendinant bendrą visuomenės gerovę. Įtvirtinus neribotą asmens veiksmų laisvę, galimas nepagrįstas kitų visuomenės narių teisių bei laisvių suvaržymas. Lietuvos Respublikos Konstitucija (46 str. 3 d.) įtvirtina valstybės institucijų pareigą sureguliuoti šalies ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei. "Kiekvienos valstybės įstatymų leidėjas, derindamas įvairius visuomenės narių interesus ir ieškodamas kompromiso, yra priverstas spręsti, - būtinybės tam tikrai atvejais apriboti civilinės atsakomybės apyvartos dalyvių, sudarančių sandorius, valios išraišką"[29]. "Absoliuti sutarčių laisvė nėra galima, nes tai kenktų verslo santykiams, galėtų pažeisti kitų asmenų interesus. Sutarčių laisvę riboja ne tik imperatyviosios teisės normos, bet ir visuomenės moralės ir sąžiningumo principai. Esant pakankamam pagrindui – silpnesnės šalies interesas, viešoji tvarka, visuomenės interesas, kreditoriaus interesas – valstybė gali daryti poveikį ir sutartiniams santykias"[30]. Vienus iš būdu kreditoriai apginti jo pažeistus interesus - *actio Pauliana* ieškinys.

Atsižvelgiant į tai jog, *actio Pauliana* ieškiniu teisė ginčyti skolininko su trečiaisiais asmenimis sudarytus sandorius suteikiama ne ginčijamo sandorio šaliai, o kreditoriui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisės aiškinimo ir taikymo praktikoje pabrėžiama, kad taikydami šį institutą, kaip vieną *išimtinių sandorių negaliojimo atvejų*, teismai turi užtikrinti kreditoriaus, skolininko ir jo turtą įsigijusio trečiojo asmens interesų pusiausvyrą.[31] Atsižvelgdamas į tai,

[27] "United States Bancruptcy Code,", žiūrėta 2016 m. liepos 9 d., https://www.usbankruptcycode.org/
[28] "United Kingdom Insolvency Act,", žiūrėta 2016 m. liepos 9 d., http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents
[29] Asta Dambrauskaitė, *supra note* 11, p. 25.
[30] Ibid, p. 26.
[31] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=55e57edf-5e40-447d-a37b-f7638778892f

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuosekliai plėtojamoje praktikoje yra išskyręs tokias būtinas *actio Pauliana* instituto taikymo sąlygas:

1) kreditorius turi turėti neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę;

2) ginčijamas sandoris turi pažeisti kreditoriaus teises;

3) skolininkas neprivalėjo sudaryti ginčijamo sandorio;

4) skolininkas buvo nesąžiningas, nes žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaromas sandoris pažeis kreditoriaus teises;

5) trečiasis asmuo, sudaręs su skolininku atlygintinį dvišalį sandorį, buvo nesąžiningas.

Be šių sąlygų, taip pat išskirtini du *actio Pauliana* taikymo ypatumai:

1) *actio Pauliana* atveju taikomas vienerių metų ieškinio senaties terminas;

2) kreditoriaus reikalavimas nukreipiamas į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą (ar jo vertę) tiek, kiek būtina šiam reikalavimui patenkinti.[32]

Lietuvos Aukščiausias Teismas nuosekliai laikosi pozicijos, jog sandorį pripažinti negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu bei taikyti sandorio negaliojimo teisinius padarinius galima tik tuo atveju, kai yra nustatomas visų nurodytų sąlygų visetas, t. y. nekonstatavus bent vienos iš nurodytų sąlygų egzistavimo, nėra pagrindo taikyti CK 6.66 str. ir pripažinti sandorį negaliojančiu.[33] Be to teisės doktrinoje bei teismų praktikoje išskiriamos ir bendrosios sąlygos, kurias sandoris turi tenkinti tam, kad galiotų ir sukeltų siekiamus civilinius teisinius padarinius, t. y. sandorį privalo sudaryti tinkami subjektai, sandorio turinys negali prieštarauti teisės normų reikalavimams, sandoris privalo atitikti tikrąją jį sudariusių subjektų valią, sandorio sudarymo forma privalo atitikti įstatyme numatytus jos reikalavimus[34]. Nurodytos bendrosios bei specialiosios sąlygos yra susijusios su sandorių negaliojimu. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo jurisprudencijoje nuosekliai laikosi pozicijos, jog "*actio Pauliana* instituto paskirtis – kompensavimas: skolininko sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu nėra pagrindinis šio ieškinio tikslas, o tik priemonė atkurti skolininko sudarytu sandoriu pažeistą jo mokumą ir sugrąžinti skolininką į ankstesnę turtinę padėtį, kad kreditorius galėtų patenkinti savo

[32]"Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?card_id=8849120A-CBD9-42F9-BAAB-52EBB3720675; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-105/2009," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=88071924-fefb-428d-b629-44be1d3c301e; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. Nr. 3K-3-485/2010," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f99d371f-9484-4503-b3c3-971bb55b8157; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. Nr. 3K-3-362/2011," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=48434a03-1bea-424a-9c69-3f30dc492f64; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-204/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9236cb4e-595d-42b6-93dd-2e5bf87fdfa9

[33]"Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=55e57edf-5e40-447d-a37b-f7638778892f

[34] Alfonsas Vileita ir kt., *supra note* 17, p.336.

reikalavimą“[35]. Atsižvelgiant į tai, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra nuolat pabrėžiamas kompensacinis šio instituto tikslas, tačiau šio instituto taikymo pasekmė – *restitutio in integrum*[36], toliau *actio Pauliana* taikymo sąlygos analizuotinos remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencija ypatingą dėmesį skiriant naujausios teismų praktikos analizei.

1.2.1. Neabejotina ir galiojanti kreditoriaus reikalavimo teisė

Lietuvos teisinėje sistemoje įtvirtinto *actio Pauliana* instituto pirmoji sąlyga, patenkanti į 2000 m. LR CK 6.66 straipsnyje apibrėžtų sąlygų visumą, kurios egzistavimą visais atvejais privalu nustatyti bylą nagrinėjant Pauliaus ieškinio pagrindu – neabejotina ir galiojanti kreditoriaus reikalavimo teisė (CK 6.66 str. 1 d.)[37]. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje pabrėžiama, jog nėra pagrindo sandorį pripažinti negaliojančiu tuo atveju, kai nenustatomas šios sąlygos egzistavimas[38].

Teisės doktrinoje egzistuoja nuomonė, jog sąvoka „ neabejotina ir galiojanti kreditoriaus reikalavimo teisė“ apima kelis aspektus, t. y. kreditorius privalo įrodyti dvi aplinkybes:

a. Skolininkas nėra įvykdęs visos ar dalies prievolės arba įvykdęs ją netinkamai;

b. Kreditoriaus reikalavimo teisė atsirado iki ginčijamo sandorio sudarymo[39].

Pirmoji *actio Pauliana* ieškinio tenkinimo sąlyga ta, kad kreditorius privalo įrodyti, jog jis turi neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę skolininkui, sudariusiam *actio Pauliana* pagrindu ginčijamą sandorį. Taigi kreditorius *actio Pauliana* ieškinio pagrindu sandorį galėtų

---

[35] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-710/2002,“ LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=10376; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7937b8b4-26d2-46c1-839c-7c86822cde3a; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2010,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f99d371f-9484-4503-b3c3-971bb55b8157

[36] Restitutio in integrum iš lotynų kalbos išvertus reiškia atstatymą į seną padėtį; buvusių teisių grąžinimą. Žiūrėta 2016 m. gruodžio 10 d., http://www.zodziai.lt/reiksme&word=Restitutio+in+integrum&wid=17069

[37] Ilma Daubarienė, “*Actio Pauliana* intituto sutartiniuose santykiuose taikyma: kreditoriaus perspektyva,“*Societal Innovations for Global Growth* ISSN 2335-2450 (2012): 144.

[38] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7937b8b4-26d2-46c1-839c-7c86822cde3a; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-105/2009,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=014f7c53-1167-47f2-a8b8-aa451a0c8497; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2010,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f99d371f-9484-4503-b3c3-971bb55b8157; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2011,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=48434a03-1bea-424a-9c69-3f30dc492f64; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2012,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9236cb4e-595d-42b6-93dd-2e5bf87fdfa9; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=55e57edf-5e40-447d-a37b-f7638778892f

[39] Ilma Daubarienė. *op.cit., p. 145.*

ginčyti tada, kai skolininkas neįvykdė prievolės, įvykdė prievolę iš dalies, įvykdė prievolę netinkamai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pabrėžiama, jog kreditorius savo pažeistas teises *actio Pauliana* ieškiniu gali ginti nuo tapimo kreditoriumi momento iki prievolės pasibaigimo momento, t. y. skolininkui prievolę įvykdžius, suėjus prievolės naikinamajam terminui, prievolės šalims sutapus, prievolės šalims sutarus dėl prievolės pabaigos, atsiradus aplinkybėms, dėl kurių prievolės įvykdymas tampa neįmanomas, skolininko mirties/ likvidavimo atveju, kreditoriui atleidus skolininką nuo prievolės įvykdymo (CK 6.124–6.129 straipsniai) [40]. Atsižvelgiant į tai, kad kreditorius galimybę ginčyti skolininko sudarytus sandorius turi per visą savo prievolės galiojimo laikotarpį, itin svarbu nustatyti momentą, kada atsirado kreditorių ir skolininką siejanti prievolė.

Prievolės atsiradimo momentą sąlygoja juridinio fakto, iš kurio prievolė kyla, prigimtis. Sutartinių prievolių atsiradimo momentas paprastai siejamas su sutarties sudarymu (CK 6.181 straipsnis). Pasisakydamas dėl kreditoriaus reikalavimo teisės atsiradimo momento, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tais atvejais, kai kreditoriaus reikalavimo teisė kildinama iš delikto, žalos atlyginimo momentas nustatytinas taikant deliktinę atsakomybę reglamentuojančias CK normas, pagal kurias žalos atlyginimo prievolė siejama su jos padarymo (atskirais atvejais – atsiradimo, jeigu žala atsiranda vėliau, nei ji padaroma) momentu, todėl darytina išvada, jog skolininko prievolė atlyginti žalą atsiranda nuo žalos padarymo momento, o teismo sprendimas priteisti žalos atlyginimą – tai tik kreditoriaus teisės apgynimas, o ne reikalavimo teisės, kaip tokios, atsiradimo pagrindas[41].

Teismų praktikoje pasisakyta ir dėl kreditoriaus reikalavimo teisės subsidiariajam skolininkui – juridinio asmens dalyviui (CK 2.50 str. 3 d.) – atsiradimo momento, išaiškinant, kad po nuostolių atsiradimo kreditoriui pareikalavus, jog nuostolius atlygintų pagrindinis skolininkas, ir šiam atsisakius arba kreditoriui per protingą terminą negavus atsakymo iš skolininko į pareikštą reikalavimą, atsiranda kreditoriaus reikalavimo teisė dėl nuostolių atlyginimo subsidiariai atsakingam skolininkui (CK 6.245 str. 5 d.)[42]. Teismų praktikoje taip pat išaiškinta, kad kreditorius įgyja reikalavimo teisę skolininkui – individualios įmonės savininkui – tada, kai kreditoriaus reikalavimams patenkinti neužtenka individualios įmonės turto, todėl, sistemiškai aiškinant CK

[40] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-575/2004," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=27163; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2011," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=48434a03-1bea-424a-9c69-3f30dc492f64

[41] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-424/2003," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=8744; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nuartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392/2011," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1c6b236d-2376-460a-85d4-b370806f8bb3

[42] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f2428ecf-6710-41fe-96bc-d2cec570c6be

6.66 str. 1 d. ir 2.50 str. 4 d., konstatuota, kad kreditoriaus teisė reikalauti individualios įmonės savininkui atsiskaityti už įmonės prievoles atsiranda nuo to momento, kai įmonės turto neužtenka atsiskaityti su kreditoriais, o individualios įmonės savininkui taikant objektyvųjį kriterijų, laikoma, kad jis apie tokią situaciją sužino vos jai susidarius ir prisiima dėl to riziką[43].

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuosekliai laikosi pozicijos, jog tik tie sandoriai, kurie sudaryti po prievolės atsiradimo momento, gali pažeisti kreditoriaus teises ir interesus, nes skolininkas negali pažeisti būsimos prievolės, priešingu atveju netektų prasmės įstatymo nustatyta sąlyga dėl skolininko žinojimo apie kreditoriaus teisių pažeidimą[44].

Bendrosios teisės tradicijos šalyse žinomas *actio Pauliana* instituto analogas – *fraudulent conveyance* institutas, kurio pagrindu teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius turi platesnis kreditorių ratas, t. y. ne tik esami, tačiau ir būsimi kreditoriai[45]. "Nesąžiningo turto perleidimo doktrina (angl. *fraudulent conveyance*), kuri kartu su nesąžiningų sandorių, kuriais suteikiama pirmenybė vienam iš skolininko kreditorių, institutu (angl. *preferences*) kildinama iš Anglijos 1571 m. Elžbietos statuto (angl. *Statute of Elizabeth*), kuris buvo pripažintas beveik visose Jungtinėse Amerikos Valstijose. Šiai dienai *fraudulent conveyance* šioje šalyje reglamentuoja 1984 m. Vieningas nesąžiningo perdavimo aktas (angl. *Uniform Fraudulent Transfers Act,* toliau - UFTA), laikomas bendrosios teisės dalimi ir priimtas daugumoje valstijų, bei 1978 m. Bankroto kodeksas (angl. *Bankruptcy Code*), esantis federalinio lygmens teisės aktu"[46]. Lyginat su *actio Pauliana* institutu, *fraudulent conveyance* institutas suteikia apsaugą platesniam kreditorių ratui. Vieningas nesąžiningo perdavimo aktas ir Bankroto kodeksas išskiria dvi kreditorių grupes – esami (angl. *present*) ir būsimi (angl. *future*). Taigi vienai grupei priskiriami kreditoriui, kuriems reikalavimo teisė jau yra atsiradusi, t. y. suėjęs skolininko prievolės įvykdymo terminas. Antrajai grupei priskiriami kreditoriai, kuriems reikalavimo teisė galimai atsiras ateityje, t. y. prievolės terminas dar nėra suėjęs (*contingent claim*)[47].

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teigtina, jog siekiant sandorį pripažinti negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu, būtina įrodyti, jog kreditorius turi reikalavimo teisę į skolininką. Teisę ginčyti sandorį turi tik kreditoriai, kuriems jau yra suėjęs prievolės įvykdymo terminas. Priešingai negu JAV, teisės ginčyti skolininką sudarytą sandorį, neturi kreditoriai, kurių prievolių įvykdymo terminas sueis tik ateityje.

[43] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=45d6d8d6-0343-431f-b3b1-6884ee627c47
[44] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-575/2004," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=27163
[45] Ilma Daubarienė, *supra note* 37, p. 147.
[46] Ibid.
[47] Ibid. p. 148.

1.2.2. Kreditoriaus reikalavimų nukreipimas į perleistą pagal ginčijamą sandorį turtą (ar jo vertę) tiek, kiek būtina kreditoriaus reikalavimui patenkinti

CK 6.66 str. 4 d. numato, jog sandorio pripažinimas negaliojančiu sukelia teisines pasekmes tik ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu pareiškusiam kreditoriui ir tik tiek, kiek būtina kreditoriaus teisių pažeidimui pašalinti. Remiantis šia teisės norma, *actio Pauliana* pagrindu pripažinus sandorį negaliojančiu, išieškojimas yra nukreipiamas į perduotą pagal ginčijamą sandorį turtą ar jo vertę, tiek, kad būtų patenkintas kreditoriaus reikalavimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas laikosi pozicijos, jog tokiu būdu užtikrinamas *status quo* atkūrimas, t. y. "nenukreipus kreditoriaus reikalavimo į skolininko perleistą turtą, nebūtų atkurta padėtis, buvusi iki kreditoriaus teisių pažeidimo"[48]. Teigtina, jog šią aplinkybę sąlygoja kompensacinis *actio Pauliana* instituto pobūdis[49]. Taigi, remiantis šiomis nuostatomis, kreditorius neturi teisės reikalauti viso turto, kuris buvo perleistas pagal nuginčytą sandorį, ar visos jo vertės.

Teismų praktikos analizė parodė, jog ne visais atvejais tinkamai įgyvendinamas CK 6.66 str. 4 d. reikalavimas. Štai pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismas civilinėje byloje Nr. e2-3274-340/2015 sprendė klausimą dėl padengimo sutarčių pripažinimo negaliojančiomis, kuriomis atsakovams buvo perleistas nekilnojamasis turtas užskaitant tai, kaip skolos padengimą, t. y. tarp šalių ginčas kilo dėl turto perleidimo sandorių (skolos padengimo sutarčių) pripažinimo negaliojančiais pagal CK 6.66 str. (*actio Pauliana*). Teismas konstatavo, jog egzistuoja visos *actio Pauliana* sąlygos pripažinti negaliojančiais du ginčijamus skolos padengimo sandorius ir vieną negyvenamųjų patalpų pirkimo – pardavimo sutartį negaliojančiai iš dalies. Tačiau sprendžiant restitucijos klausimą, nebuvo atkurta *status quo*. Teismas nurodė, jog "ieškovų (kreditorių) interesai buvo pažeisti bendro sutuoktinių turto perleidimo, turto pardavimo bei skolų padengimo sandoriais; kadangi atsakovės I. Š. prievolė ieškovams yra asmeninio pobūdžio, įstatymas numato, kad sutuoktinių dalis bendrajame turte yra lygios (CK 3.87, 3.117 str.) sandoriai pripažįstami negaliojančiais ½ dalimi, restitucija taikoma atitinkamai – ieškovų reikalavimai nukreipiami į atsakovei priklausančią ½ dalį bendrajame turte, atsakovams – turto įgijėjams grąžinama1/2 dalis to, ką jie gavo pagal sutartį - ½ dalis jų reikalavimo teisių, UAB „Bagrama" – ½ dalį gautų pagal

[48] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584/2006," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=cd2afa40-3646-40c9-b2c5-e3b8482a0440; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2010," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fa6cf36e-01f9-42d9-9ee2-9cc71fa61583

[49] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nuosekliai formuojamoje praktikoje pabrėžia, jog sandorio pripažinimas nėra pagrindinis *actio Pauliana* tikslas, o sandorio pripažinimas negaliojančiu yra tik priemonė atkurti skolininko mokumą ir sugrąžinti jį į ankstesnę turtinę padėtį ("Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2001," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=25493; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-497/2006," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=30383)

sandorį lėšų“[50]. Taigi, taikant restituciją, teismas išsprendė ir turto dalies, esančios sutuoktinių bendrojoje jungtinėje nuosavybėje, nustatymo klausimą. Teigtina, jog tokiais veiksmais buvo paneigtas kompensacinis *actio Pauliana* pobūdis, t. y restitucija taikyta platesne apimtimi, negu tai numato CK 6.66 str. 4 d. nuostatos.

Juridinių asmenų bankroto bylose CK 6.66 str. 4 d. taikymas turi tam tikrų ypatumų, nereglamentuotų Civiliniame kodekse, tačiau išaiškintų teismų praktikoje. “Tuo atveju, kai ieškinį *actio Pauliana* pagrindu pareiškia įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, administratorius, vykdydamas jam įstatymu nustatytą pareigą patikrinti bankrutuojančios įmonės sandorius, sudarytus per ne mažesnį kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo ir pareikšti ieškinius teisme (ĮBĮ[51] 11 str. 3 dalies 8 punktas), bankrutuojanti įmonė yra ginčijamo sandorio šalis, o ieškiniu siekiama apginti ne tik bankrutuojančios įmonės, bet ir jos kreditorių teises. Tai lemia, kad tokiais atvejais sandorio pripažinimas negaliojančiu teisinius padarinius sukelia viso sandorio apimtimi.”[52] Taigi, sprendžiant restitucijos taikymo klausimą, kai sandorį ginčija bankroto administratorius, privalu vadovautis ne tik CK 6.66 str. 4 d., tačiau būtina atsižvelgti ir į bankroto procesą reglamentuojančius *lex specialis*.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, jog sprendžiant restitucijos taikymo klausimą, būtina atsižvelgti į šias aplinkybes:

a. ar ginčijamas turtas yra išlikęs;

b. ar ginčijamas turtas nėra pagerintas;

c. ar yra įmanoma taikyti restituciją natūra (CK 6.222 str. 1 dalyje įtvirtinta, kad tais atvejais, kai grąžinimas natūra neįmanomas ar šalims nepriimtinas dėl sutarties dalyko pasikeitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais, jeigu toks atlyginimas neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams)[53].

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teigtina, jog pripažinus sandorį negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu, sandorio negaliojimo teisinės pasekmės atsiranda CK 6. 66 str. 4 d. numatyta apimtimi, tačiau ši teisės norma negali būti taikoma skyrium nuo *lex specialis*. Sprendžiant restitucijos klausimą, privalu vadovautis Civilinio kodekso Šeštos knygos X skyriaus normomis bei atskirų kategorijų civilinių bylų nagrinėjimo principais.

[50] “Vilniaus apygardos teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e2-3274-340/2015,“
[51] “Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas,“ *Valstybės žinios*, 31,1010 (2001).
[52] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-20/2013,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a1c8609f-a62a-4ac3-9eda-d72bb071c386
[53] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-573/2005,“ LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=28946

1.2.3. Ieškinio senaties terminas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 str. 1 d. numato asmens teisę, esant jo konstitucinių teisių ir laisvių pažeidimui, kreiptis į teismą siekiant apginti pažeistus interesus. Tačiau teisminės gynybos principas nelaikytinas absoliučiu. Įstatymų leidėjas numatė, jog asmuo apginti savo pažeistas teises gali tik per įstatyme numatytą laiko tarpą (CK 1.124 str.). Viena vertus, pasibaigus ieškinio senaties terminui išnyksta galimybė apginti pažeistas subjektines teises, tačiau kita vertus, tokiu būdu yra užtikrinamas civilinių teisinių santykių stabilumas, sumažinamas teisinio neapibrėžtumo neigiamas poveikis civilinei apyvartai.

Civiliniame kodekse pateikta ieškinio senaties apibrėžtis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį (CK 1.124 straipsnis). Įstatymas (CK 1.125 str. 1 d.) numato, jog bendrasis ieškinio senaties terminas yra 10 metų, tačiau atskiriems reikalavimams Civilinis kodeksas bei specialieji įstatymai reglamentuoja sutrumpintus ieškinio senaties terminus (CK 1.125 str. 2 d.).

CK 6.66 str. 3 d. nustatyta, kad kreditorius ginčyti skolininko sudarytus sandorius, pareikšdamas *actio Pauliana* ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, turi teisę per vienerių metų ieškinio senaties terminą. Ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o ši teisė atsiranda nuo to momento, kai asmuo sužino arba turėjo sužinoti, jog jo teisės yra pažeistos (CK 1.127 str. 1 d., 6.66 str. 3 d.).

Kasacinės instancijos teismas išskiria dvi aplinkybes, kurios lemia ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžią :

a. Kreditoriaus įvardijamas momentas, kada jis faktiškai sužinojo apie ginčijamo sandorio sudarymo faktą;

b. Kreditoriaus pareiga laiku sužinoti apie ginčijamo sandorio sudarymo faktą.

“Vien sandorio fakto sužinojimas arba turėjimas galimybės sužinoti yra nepakankamas, kad būtų pradėtas ieškinio senaties termino skaičiavimas. Pažymėtina, kad informacijos apie sandorį apimtį sudaro dvi nuostatos:

a. informacija apie skolininko sudarytą sandorį;

b. informacija, kad šis sandoris pažeidžia kreditoriaus teises.“[54]

[54] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje AB DNB bankas v. G. P. ir kt., bylos Nr. 3K-3-297/2013,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1ad9a71b-71bb-4b8d-aac9-c320642d7fd9; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-455/2013,“ LITKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3dfd2bdc-e36e-4efb-a074-b3cc350816b6; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2014,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=31d71b82-af25-49f8-9843-0b1d3a10b702

"Kiekvienu konkrečiu atveju byloje svarbu įvertinti kreditoriaus, skolininko veiksmus nuo teisės pažeidimo iki kreditoriaus nurodomo sužinojimo momento, kitas reikšmingas aplinkybes, nulėmusias kreditoriaus sužinojimo arba turėjimo sužinoti apie jo teisės pažeidimą – skolininko sudarytą sandorį – laiką"[55].

Apibendrinant tai, kad išdėstyta, teigtina, jog *actio Pauliana* ieškinio sutrumpinto 1 metų senaties termino skaičiavimas pagal CK 6.66 str. 3 d. skaičiuojamas nuo tos dienos, kai kreditorius sužinojo arba turėjo sužinoti apie skolininko sudaryto sandorio faktą bei aplinkybių, jog sudarytas sandoris pažeidžia jo, kaip kreditoriaus, teises, egzistavimą.

Actio Pauliana ieškinio senaties termino taikymo klausimai sprendžiami pagal CK 1.124 – 1.135 straipsniuose įtvirtintas bendrąsias ieškinio senaties termino taikymo taisykles. Tačiau, autorės nuomone, egzistuoja keli atvejai, kai taikant ieškinio senaties institutą, tikslinga remtis ir specialiosiomis teisės normomis:

a. situacija, kai *actio Pauliana* ieškinį reiškia bankroto administratorius;

b. situacija, kai *actio Pauliana* ieškinį reiškia kreditorius, reikalavimo teisę į skolininką įgijęs CK 6.101 str. pagrindu (cesija).

Tuo atveju, kai sandorį *actio Pauliana* ieškinio pagrindu ginčija bankroto administratorius, tikslinga vadovautis specialiuoju įstatymu, t. y. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nuostatomis. LR ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. numato, jog *actio Pauliana* ieškinio senaties terminas skaičiuojamas nuo tada, kai bankroto administratoriui buvo perduoti bankrutuojančios įmonės dokumentai – bankroto administratorius ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo dokumentų apie įmonės sandorių sudarymą gavimo dienos patikrina įmonės sandorius, sudarytus per ne trumpesnį kaip 36 mėnesių laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo dienos ir pareiškia ieškinius teisme. Taigi CK 6.66 str. 3 d. įtvirtinto senaties termino pradžios momentas nustatomas remiantis LR ĮBĮ 11 str. 5 d. 8 p. nuostatomis, o ieškinio sustabdymo, nutraukimo, atnaujinimo klausimai sprendžiami vadovaujantis Civilinio kodekso I knygos VII skyriaus normomis.

Nevienareikšmiška, autorės nuomone, yra situacija, kai *actio Pauliana* ieškinį reiškia kreditorius, kuris reikalavimo teisę į skolininką įgijo reikalavimo teisių perleidimo sutarties (cesijos) pagrindu. Kaip jau minėta, ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžią lemia tai, kada kreditorius sužinojo apie ginčijamą sandorį ir tai, kada pastarasis sužinojo, jog sandoris pažeidžia jo teises. Naujasis kreditorius apie jo teisių pažeidimą negali sužinoti anksčiau, negu buvo sudaryta reikalavimo teisių perleidimo sutartis, t. y. kol jis nėra kreditorius, sandorio sudarymas jo teisių nepažeidžia. Diskusijų kelia tokia situacija, kai pirminis kreditorius žinojo apie jo teises

[55] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2011," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=48434a03-1bea-424a-9c69-3f30dc492f64; " Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=55e57edf-5e40-447d-a37b-f7638778892f

pažeidžiančio sandorio egzistavimą, tačiau savo pažeistų teisių negynė *actio Pauliana* pagrindu, o sandorį ginčija naujasis kreditorius po reikalavimo perleidimo sutarties sudarymo. Tokiu atveju keltinas klausimas nuo kada turėtų būti skaičiuojamos ieškinio senaties terminas:

a. nuo tada, kai apie ginčijamą sandorį sužinojo pirminis kreditorius;

b. nuo tada, kai apie ginčijamą sandorį sužinojo naujasis kreditorius.

CK 6.101 str. 1 d. numato, jog reikalavimo teisės perleidimas neturi pažeisti skolininko teisių ir labiau suvaržyti jo prievolės. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžia, jog kreditoriui perleidus reikalavimą, naujasis kreditorius negali įgyti daugiau teisių, negu jų turėjo pradinis kreditorius[56].

Atsižvelgiant į tą aplinkybę, jog Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nėra pasisakęs šiuo klausimu, analizuotina Kauno apylinkės teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e2-15748-713/2016. Byloje nustatytos tokios faktinės aplinkybės :

a. 2011-11-09 atsakovas ir pirminis kreditorius (ieškovas) sudarė kreditinės lanksčių įmokų kortelės sutartį, pagal kurią atsakovui buvo suteiktas 15000,00 Lt kredito limitas. Atsakovas nevykdė kredito grąžinimo dalinių įmokų, todėl buvo kreiptasi į teismą, kuris patenkino pirminio kreditoriaus ieškinį. 2014 m. birželio 23 d. išduotas vykdomasis raštas , kurio pagrindu vykdomas priverstinis skolos išieškojimas;

b. 2016 m. sausio 27 d. Kauno apylinkės teismas priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. 2VP-4891-924/2016, kuria pirminio kreditoriaus reikalavimo teisių perėmėju pripažintas naujasis kreditorius;

c. 2016-03-15 naujasis kreditorius buvo informuotas apie atsakovo kreipimąsi į teismą dėl bankroto bylos skolininkui iškėlimo. Susipažinus su pateiktais dokumentais, naujasis kreditorius sužinojo, kad 2013-04-30 skolininkas sudarė vertybinių popierių dovanojimo sutartį su savo motina;

d. 2016-05-26 naujasis kreditorius kreipėsi į teismą *actio Pauliana* pagrindu dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu;

e. Įvertinus nagrinėjamoje byloje surinktus įrodymus bei prejudicinę reikšmę turinčiuose teismų sprendimuose išdėstytus argumentus, Kauno apylinkės teismas padarė išvadą, kad *actio Pauliana* ieškinys pagrįstas, įrodytas, todėl tenkintinas.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad <...> "teismas turi išsiaiškinti, kurią dieną rūpestingas ir apdairus asmuo, esant tokioms pat aplinkybėms, galėjo ir turėjo sužinoti, kad jo teisė pažeista"[57]. Sprendžiant, kada apie pažeistą teisę turėjo sužinoti apdairus ir rūpestingas asmuo,

[56] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2009," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5b68a703-9371-47bb-b60b-fad90f938e1f

[57] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-409/2005," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=28646; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo

būtina nustatyti teisės pažeidimo pobūdį bei momentą[58]. "Taigi, subjektyvusis sužinojimo apie tam tikrą įvykį, su kuriuo ieškovas sieja savo teisių pažeidimą, momentas nustatomas kiekvienu atveju individualiai įvertinant ne tik ieškovo teiginius apie tam tikrą sužinojimo laiką ir aplinkybes, tačiau taip pat taikant protingo, rūpestingo bei atidaus asmens standartą ir tiriant, ar apie nurodomą įvykį tokį standartą atitinkantis asmuo turėjo (galėjo) sužinoti anksčiau. Nustatant šias aplinkybes taip pat būtina atsižvelgti ir į konkretaus ieškovo charakteristiką – patirtį, išsilavinimą, galimybes ir pan."[59]

Konkrečiu atveju naujasis kreditorius apie ginčijamą sandorį po reikalavimo teisių perleidimo, t. y. 2016-03-15, tačiau pirminis kreditorius apie vertybinių popierių dovanojimo sutartį sužinojo arba, būdamas *bonus pater familias*, galėjo sužinoti po vykdomosios bylos inicijavimo. Pažymėtina, jog pirminis kreditorius yra komercinis bankas. Jam taikomas didesnis rūpestingumo bei atidumo standartas. Kauno apylinkės teismas minėtoje byloje plačiau nevertino ir nepasisakė dėl senaties termino skaičiavimo pradžios momento nustatymo. Išanalizavus teismo sprendimą, darytina išvada, jog Kauno apylinkės teismas šioje byloje ieškinio senaties terminą skaičiavo nuo 2016-03-15, t. y. nuo tada, kai naujasis kreditorius sužinojo apie ginčijamo sandorio sudarymą. Autorės nuomone, tokia teismo pozicija yra ydinga.

Sudarius reikalavimo teisių perleidimo sutartį, naujasis kreditorius negali įgyti daugiau teisių, negu jų turėjo pradinis kreditorius. Tuo atveju, jeigu senaties terminas būtų skaičiuojamas nuo tada, kai naujasis kreditorius sužinojo apie ginčijamo sandorio sudarymą, tokiu būdu naujajam kreditoriui būtų suteikta daugiau teisių, negu jų turėjo pirminis kreditorius, o tai pablogintų skolininko padėtį. CK 6.107 str. 1 d. numato, jog skolininkas turi teisę reikšti naujojo kreditoriaus reikalavimams visus atsikirtimus, kuriuos jis turėjo teisę reikšti pradiniam kreditoriui tuo metu, kai gavo pranešimą apie reikalavimo perleidimą. Teigtina, jog ši norma taikytina ir reiškiant atsikirtimus ir dėl ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžios. Darytina išvada, jog tuo atveju, kai *actio Pauliana* ieškinį reiškia kreditorius, reikalavimo teisę į skolininką įgijęs CK 6.101 str. pagrindu (cesija), tokiu atveju, ieškinio senaties terminas turėtų būti skaičiuojamas remiantis ne tik bendrosiomis Civilinio kodekso I knygos VII skyriuje įtvirtintomis taisyklėmis, tačiau ir specialiosiomis, t. y. reikalavimo teisių perleidimo sutartį reglamentuojančiomis, nuostatomis. Taip būtų išsaugota skolininko ir kreditoriaus interesų pusiausvyra.

2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2007," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b3fc9490-79f5-4948-98d6-779b0b25b476

[58] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 21 d.nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3fb8af5c-ef87-4154-9b12-0e55d4afebb1

[59] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-460-915/2015," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=72ab01fe-2709-49a5-8dc6-e24d7294a491

1.2.4. Ginčijamo sandorio sudarymo neprivalomumas

UNIDROIT Tarptautinių komercinių sutarčių principų 1.1 str. nustatyta, kad šalys yra laisvos pasirinkti sudaryti sutartį ar jos nesudaryti bei nustatyti jos turinį. Analogiška sutarčių laisvės principo apibrėžtis pateikta Europos sutarčių teisės principų (PECL) 1:102 str. CK 6.156 str. įtvirtina tris sutarties laisvės aspektus:

a. laisvė pasirinkti sudaryti sutartį, ar jos nesudaryti;

b. laisvė nusistatyti sutarties turinį;

c. laisvė sudaryti Civiliniame kodekse nenumatytas sutartis.

"Sandorio privalomumu nustatomos sutarties laisvės principo ribos. Skolininko sudaryto sandorio privalomumas lemia *actio Pauliana* instituto netaikymą"[60]. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje sandorio sudarymo privalomumas apibrėžiamas kaip vienas iš imperatyvų, kurie riboja sutarčių sudarymo laisvę (CK 1.2 str. 1 dalis, 6.156 straipsnis). Išskirtini tokie veiksniai, nulemiantys sandorio sudarymo privalomumą:

a. ikisutartiniai susitarimai;

b. viešas konkursas;

c. kiti iš įstatymų ar kitų pagrindų atsirandantys imperatyvai[61]:

1. įstatyme numatyta asmens pareiga (pavyzdžiui, viešoji sutartis);

2. teismo sprendimu nustatyta asmens pareiga;

3. vienašalis skolininko įsipareigojimas (pavyzdžiui, turto įkeitimas sudarius paskolos sutartį);

4. dėl susiklosčiusių faktinių aplinkybių kilusi asmens pareiga[62].

Teisės doktrinoje laikomasis pozicijos, jog sprendžiant tai, ar sandorio sudarymo privalomumą nulėmė ikisutartiniai susitarimai, t. y. sandoris buvo sudarytas preliminariosios sutarties pagrindu, svarbu nustatyti momentus, kada buvo sudaryta preliminarioji bei ginčijama sutartys, taip pat būtina įvertinti, kada atsirado kreditoriaus reikalavimo teisė[63]. "Jeigu skolininkas sudarė preliminariąją sutartį su trečiuoju asmeniu iki atsirandant kreditoriaus reikalavimo teisei, o pagrindinę sutartį – jai jau atsiradus, tai gali būti pripažįstamas privalomumas skolininkui sudaryti

[60] Leonas Virginijus Papirtis ir Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, "Kreditoriaus teisių gynimas," iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų*, (Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013), p. 746

[61] (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Cetarium" ir kt., bylos Nr. 3K-3-17/2006; kt.).

[62] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2014," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=31d71b82-af25-49f8-9843-0b1d3a10b702; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-219/2016," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b5cf584c-6f2c-48cb-a661-92c5827242cc

[63] Leonas Virginijus Papirtis ir Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, op. cit, p. 746-747.

pagrindinę sutartį – kreditoriaus ginčijamą sandorį. Jeigu preliminarioji sutartis sudaroma atsiradus kreditoriaus reikalavimo teisei, tai ir pagrindinė, ir preliminarioji sutartys, remiantis *actio Pauliana*, gali būti pripažįstamos negaliojančiomis.“[64]

Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad tam tikrais atvejais privalomumas skolininkui sudaryti sandorį gali kilti ir dėl susiklosčiusių faktinių aplinkybių. Tokiomis pripažintinos aplinkybės, kurioms esant ginčijamų sandorių sudarymas atitiktų *bonus pater familias* elgesio standartą[65]. Pavyzdžiui, kasacinės instancijos teismas civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2010 nustatė, jog “2006 m. rugsėjo 14 d. pirkimo-pardavimo sutartimi ir 2007 m. vasario 27 d. skolos padengimo turtu (transformatoriais) sutartimi atsakovui buvo perleisti specifinės paskirties daiktai – transformatorinės pastotės, elektros tinklų paskirties inžinieriniai tinklai ir transformatoriai, tiesiogiai nenaudojami įmonės veikloje ir nebūtini išlaikyti nuosavybėje ieškovo tolimesnei veiklai vykdyti. <…> turto perleidimu sumažinant skolą atsakovui buvo užtikrintas tolimesnis elektros energijos tiekimas ir taip sudaryta galimybė toliau vykdyti AB “Alytaus tekstilė“ veiklą. <…> nusprendus perleisti turto už 1 000 000 Lt, kartu buvo priimtas sprendimas nurašyti 185 740,40 Lt delspinigių bei aptarti kiti su ginčo šalių santykiai susiję klausimai. Teismas konstatavo, kad AB “Alytaus tekstilė“ veiksmai sudarant ginčijamus sandorius atitiko protingo asmens, veikiančio kreditorių interesais tomis aplinkybėmis, elgesį, nulemtą susiklosčiusių faktinių aplinkybių”[66].

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymi ir tai, jog esant tam tikroms faktinėms aplinkybėms pripažintinas privalomu ir pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių. “Sandorio, kuriuo tenkinamas vieno iš kreditorių reikalavimas, sudarymas pateisinamas tik išimtiniais atvejais, konstatavus sandorio ekonominį naudingumą įmonei, pagrįstą skolininko siekį išvengti bankroto ar sumažinti įmonės nemokumą, atitinkančius jo kreditorių teises ir teisėtus interesus.”[67] Pavyzdžiui, kasacinėje nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-384-916/2015, pasisakyta, jog “apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad ieškovės verslas buvo paremtas darbu per sistemą CREDITONLINE, kurią atjungus ieškovė nebūtų galėjusi tęsti veiklos. Šią sistemą įdiegė ir sistemos monitoringo bei priežiūros paslaugas teikė atsakovė UAB “Egroup LT“. Dėl stringančių atsiskaitymų UAB “Egroup LT“ buvo įspėjusi ieškovę, kad apribos paslaugų teikimą pagal šalių sudarytas sutartis. Esant tokioms aplinkybėms, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai

[64] Leonas Virginijus Papirtis ir Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, *supra note* 63.
[65] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2010,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f99d371f-9484-4503-b3c3-971bb55b8157; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje Nr. e3K-3-119-421/2016,“ LAT, http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html
[66] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2010,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f99d371f-9484-4503-b3c3-971bb55b8157
[67] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400/2013,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=305c8f75-2f61-4496-990d-08e06f9a76da

sprendė, kad ieškovės atsiskaitymas būtent su UAB "Egroup LT", o ne su kitais kreditoriais, kuriems įsipareigojimai buvo pradelsti ginčo sandorio sudarymo dieną, buvo logiškas sprendimas, kuriuo buvo siekiama tęsti bendrovės veiklą ir apsaugoti kreditorių interesus. Atsiskaičius su atsakove buvo siekiama užtikrinti tolesnį sistemos funkcionavimą ir taip sudaryti galimybę toliau vykdyti UAB "Minicredit" veiklą".

Skolininkas, įgyvendindamas savo pareigą sudaryti sandorį, privalo užtikrinti jo bei kreditoriaus interesų pusiausvyrą. "Skolininkas, sudarydamas sandorį, turi siekti, kad kuo mažiau būtų pažeisti kreditoriaus interesai, todėl turi pasirinkti tokį sandorį ir tokias jo sąlygas, kad likusio turto ir prisiimtų įsipareigojimų santykis kuo mažiau keltų sunkumų atsiskaityti su kreditoriumi."[68] Apibendrinant darytina išvada, jog skolininkas, vykdydamas įstatymo, teismo sprendimo, ikisutartinių santykių ar kitais imperatyviais pagrindais atsiradusią pareigą sudaryti sandorį, privalo užtikrinti kreditoriaus interesų pusiausvyrą bei nepažeisti jo teisėtų lūkesčių.

1.2.5. Skolininko ir trečiojo asmens, sudariusio su skolininku atlygintinį sandorį, nesąžiningumas

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.66 str. reglamentuota bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra išaiškinta, jog viena iš būtinų sąlygų, kurias turi įrodyti kreditorius, yra skolininko bei trečiojo asmens nesąžiningi veiksmai (nesąžiningumas). Tai leidžia daryti išvadą, jog sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu pagal pareikštą *actio Paulianą* ieškinį tik tuo atveju, kai nustatoma, jog skolininkas buvo nesąžiningas, su skolininku atlygintinį[69] ginčijamą sandorį sudaręs trečiasis asmuo buvo nesąžiningas, t. y. skolininkas bei trečiasis asmuo žinojo arba, būdami *bonus pater falimias*, turėjo ir galėjo žinoti, kad sudaromas sandoris prieštarauja kreditoriaus interesams.

CK 1.5 str. 1 d. reglamentuota, kad civilinių teisinių santykių subjektai, įgyvendindami savo teises ir atlikdami pareigas, privalo veikti vadovaudamiesi teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais. Sąžiningas elgesys yra privalomas tiek ikisutartiniuose santykiuose (CK 6.163 str.), tiek sutarties sudarymo metu (CK 6.162 str.),tiek aiškinant jos turinį (CK 6.193 str.), tiek sutarties vykdymo metu (CK 6.200 str.), tiek sprendžiant restitucijos taikymo klausimą (CK 6.222 str.)[70]. Siekiant sandorį pripažinti negaliojančiu CK 6.66 str. pagrindu, yra privaloma įrodyti

[68] Leonas Virginijus Papirtis ir Inga Karulaitytė – Kvainauskienė, *supra note* 63, p. 748
[69] Neatlygintinio sandorio nuginčijimui trečiojo asmens nesąžiningumas nėra būtinoji sąlyga (CK 6.66 straipsnio 2 dalis).
[70] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl actio Pauliana, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. 29" LAT, žiūrėta 2016 m. spalio 3 d., http://documents.tips/documents/aeiausiojoteismopraktikosdaelactiopaulianaanetiesioginioieakiniosulaikymoteisaesir prevencinioieakinioinstitutataikymoapavalganr291.html

skolininko ir trečiojo asmens (atlygintino sandorio atveju), sudariusio ginčijamą sandorį nesąžiningumą.

Civilinėje teisėje yra įtvirtinta sąžiningumo prezumpcija[71]. Tai reiškia, kad kreditorius, reikšdamas *actio Pauliana* ieškinį, privalo įrodyti skolininko, sudariusio ginčijamą sandorį, nesąžiningumą. Tačiau egzistuoja ir šio principo išimtis. CK 6.67 str. reglamentuoti aštuoni atvejai, kai kreditoriaus interesus pažeidusių šalių nesąžiningumas yra preziumuojamas. Teisės doktrinoje nesąžiningumo prezumpcijos atvejai skirstomi į tris kategorijas:

1. Atvejai, kai trečiasis asmuo tiesiogiai ar netiesiogiai yra suinteresuotas palaikyti sudarantį sandorį skolininką[72]:

   a. skolininkas sudarė sandorį su savo sutuoktiniu, vaikais, tėvais ar kitais artimaisiais giminaičiais, t. y. CK 6.67 str. 1 p.

   b. skolininkas sudarė sandorį su juridiniu asmeniu, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyvis, nuosavybės teise tiesiogiai ar netiesiogiai valdantis mažiausiai penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), yra skolininko sutuoktinis, vaikas, tėvas (motina) ar kiti artimieji giminaičiai, arba kai jiems visiems kartu priklauso mažiausiai penkiasdešimt procentų to juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), t. y. CK 6.67 str. 2 p.

   c. skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su fiziniu asmeniu, kuris yra to juridinio asmens vadovas ar valdymo organo narys arba šio asmens sutuoktinis, vaikas, tėvas (motina) ar kitas artimasis giminaitis, t. y. CK 6.67 str. 3 p.

   d. skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su fiziniu asmeniu, kuris pats arba jo sutuoktinis, vaikai, tėvai ar kiti artimieji giminaičiai, arba kartu su jais yra to juridinio asmens dalyviai, nuosavybės teise tiesiogiai ar netiesiogiai valdantys mažiausiai penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), t. y. CK 6.67 str. 6 p.

   e. skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su kitu juridiniu asmeniu, kurį skolininkas kontroliuoja, arba kai vienos iš sandorio šalių vadovas ar valdymo organo narys yra asmuo, tiesiogiai ar netiesiogiai, vienas ar kartu su savo sutuoktiniu, vaikais, tėvais ar artimaisiais giminaičiais turintis nuosavybės teise mažiausiai penkiasdešimt procentų kito juridinio asmens akcijų (pajų, įnašų ir pan.) arba abiejų juridinių asmenų akcijų (pajų, įnašų ir pan.), t. y. CK 6.67 str. 7 p.

   f. skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su juridinių asmenų asociacija ar kitokiu susivienijimu, kurio narys jis yra, t. y. CK 6.67 str. 8 p.

[71] Pavyzdžiui, CK 4.26 str. numato, jog valdymas laikomas atsiradęs sąžiningai iki tol, kol nėra įrodyta priešingai.
[72] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-710/2002," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=10376

2. Atvejai, kai skolininkas sudaro aiškiai nenaudingą sandorį[73]:

a. įvykdymo, kurį pagal tą sandorį turėjo atlikti skolininkas, vertė žymiai viršija kitos sandorio šalies pateiktą įvykdymą (priešpriešinių įsipareigojimų disproporcija), t. y. CK 6.67 str. 4 p

3. Atvejai, kai pirmumo teisė ar privilegijos suteikiamos kitam kreditoriui, t. y. sandoris sudarytas dėl skolos, kurios mokėjimo terminas dar nėra suėjęs (CK 6.67 str. 5 p.) [74]

CK 6.67 str. pateiktas baigtinis sąrašas (*cumerus clausus*) atvejų, kai skolininko[75] nesąžiningumas yra preziumuojamas. Visais kitais atvejais kreditorius, siekdamas nugināyti sandorį *actio Pauliana* pagrindu, privalo įrodyti ginčijamą sandorį sudariusio skolininko nesąžiningumą.

Sąžiningumas apibrėžiamas kaip vertybinis asmens elgesio matas[76]. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje išskiriami kriterijai, kuriais vadovaujantis nustatomas asmens sąžiningumas, t. y. objektyvusis ir subjektyvusis kriterijai[77]. "Objektyviuoju požiūriu sąžiningumas suprantamas kaip žmogaus elgesys, atitinkantis protingumo ir teisingumo principų reikalavimus, t. y. rūpestingas ir atidus elgesys. Subjektyviuoju požiūriu sąžiningumas nusako asmens psichikos būklę konkrečioje situacijoje, atsižvelgiant į asmens amžių, išsimokslinimą, patirtį, faktines bylos aplinkybes"[78]. Kiekvienu atveju, siekiant nustatyti, ar ginčijamą sandorį sudariusi šalis elgėsi sąžiningai, jos elgesys vertinamas tiek pagal objektyvųjį, tiek pagal subjektyvųjį kriterijus.

CK 6.66 str. 1 – 2 dalyse nustatytas imperatyvus reikalavimas įvertinti sandorio šalies, sudariusios ginčijamą sandorį, nesąžiningumą. Minėtoje teisės normoje išskirtinos dvi aplinkybės, kurio sudaro sąvokos "nesąžiningumas" turinį:

a. asmuo žinojo tą aplinkybę, jog ginčijamas sandoris pažeidžia skolininko kreditoriaus teises;

---

[73] "Lietuvos AukščiausiojoTeismo 2002 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-772/2002," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=10444

[74] Dangutė Ambasienė ir kt., *supra note* 7, p.56

[75] CK 6.66 straipsnyje nėra tiesiogiai nenurodoma, kad trečiojo asmens, sudariusio sandorį su skolininku, sąžiningumas yra preziumuojamas. Teigtina, jog tiek skolininko, tiek trečiojo asmens sąžiningumas preziumuojamas atsižvelgiant į sąžiningumo prezumpciją ir sistemiškai aiškinant CK 6.66 ir 6.67 straipsnius.

[76] Valentinas Mikelėnas, Alfonsas Vileita ir Algirdas Taminskas, *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos* (Vilnius: Justitia, 2001).

[77] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. 29" LAT, žiūrėta 2016 m. birželio 7 d., http://documents.tips/documents/aeiausiojoteismopraktikosdaelactiopaulianaanetiesioginioieakiniosulaikymoteisaesir prevencinioieakinioinstitutataikymoapavalganr291.html

[78] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f8fafb22-2b29-4d90-b300-36da7fda72ca; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m.. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394-415/2015," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=86cbdc99-2df5-4c0f-afdd-9242958f6669

b. asmuo, būdamas *bonus pater familias*, turėjo žinoti apie tai, jog sudarant sandorį, yra pažeidžiamos kreditoriaus teisės ir teisėti interesai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nurodęs, kad "asmens sąžiningumas teisėje vertinamas pagal asmens informatyvumą apie tam tikrus faktus. "Žinojimas" aiškinamas kaip asmens turėjimas tam tikrų duomenų. "Turėjimas žinoti" suprantamas kaip asmens pareiga veikti aktyviai, nustatyta pareiga pasidomėti, todėl nepagrįstas neveikimas vertinamas kaip nesąžiningas elgesys. Sąžiningu gali būti laikomas tas kontrahentas, kuris jam prieinamomis priemonėmis pasidomėjo, ar sandorį su juo ketinantis sudaryti asmuo neturi kreditorių, ar sudarant sandorį nebus pažeisti jų interesai. Verslininko statusas sustiprina reikalavimą sandorio šaliai domėtis kita sandorio šalimi ir jos turtine padėtimi, kiek normaliai reikia sandoriui sudaryti, nepažeidžiant įstatymų"[79]. "Vertinant trečiojo asmens nesąžiningumą, kuris, palyginti su skolininko nesąžiningumu, gali būti ne taip aiškiai išreikštas, nereikalaujama, kad jo žinojimas būtų nukreiptas į konkretų kreditorių, užtenka, kad trečiasis asmuo žinotų, jog toks sandoris sukels ar sustiprins skolininko nemokumą"[80]. Siekiant išsamiau atskleisti, kokie trečiojo asmens veiksmai laikyti nesąžiningais, pateiktini Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos pavyzdžiai.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas civilinėje byloje Nr. 3K-3-341/2013 sprendė sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo klausimus. Byloje nustatyta, jog atsakovas G.V. neatlygintiniu sandoriu perleido sūnui atsakovui M. V. jam priklausančius galvijus (108 vnt.), kurių vertė – 156 706,50 Lt. M. V. pateikė atsakovui UAB "Stuko ūkis" komercinį pasiūlymą, kuriame siūlė galvijų už 185 009 Lt; nurodė, kad galvijai neareštuoti, neįkeisti, skolų nėra. Vėliau atsakovas M. V. pirkimo–pardavimo sutartimi pardavė dalį galvijų (94 vnt.) atsakovui J. S. įmonei (šiuo metu – UAB "Stuko ūkis") už 185 009 Lt. Ieškovas kreipėsi į teismą, prašydamas pripažinti šiuos sandorius negaliojančiais ir leisti nukreipti į galvijus išieškojimą; nurodė, kad atsakovai yra jo skolininkai. Ieškovo nuomone, atsakovas UAB "Stuko ūkis" buvo nesąžiningas, nes pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo metu buvo atsakovų G. V. ir M. V. kreditorius, nepasidomėjo jų turtine padėtimi, kitais kreditoriais. Lietuvos Aukščiausias Teismas šioje byloje išaiškino, jog "aplinkybė, jog skolininkas informuoja kitą sandorio šalį apie dalį kreditorių, neatleidžia kitos

[79] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2007," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=31336; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b6b801c9-ce74-480b-a77e-81c6eafc7612; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-88/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d22dc08e-6ddc-4376-afb4-a50d8a9e934e

[80] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2010," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=187bbb14-0307-4492-ae59-b6e1731809df; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b6b801c9-ce74-480b-a77e-81c6eafc7612; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-88/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d22dc08e-6ddc-4376-afb4-a50d8a9e934e

sandorio šalies nuo pareigos savarankiškai domėtis skolininko finansine padėtimi, kreipiantis į viešuosius registrus, vykdomąsias bylas vykdančius antstolius ir kitomis prieinamomis priemonėmis. Šiuo atveju atsakovas UAB "Stuko ūkis", turėdamas informacijos apie tai, kad atsakovas M. V. turi skolinių įsipareigojimų, neišsiaiškino, ar jo nurodyti kreditoriai, su kuriais UAB "Stuko ūkis" už skolininką atsiskaitė, yra vieninteliai ir, jeigu jų yra daugiau, ar sudarytas sandoris nepažeis šių kreditorių interesų, nesustiprins skolininko nemokumo ir pan. Toks pasyvus atsakovo UAB "Stuko ūkis" elgesys negali būti vertinamas kaip tinkamas pareigos pasidomėti skolininko finansine padėtimi vykdymas, o kartu sąžiningas."[81] Apibendrinant teigtina, jog trečiasis asmuo privalo jam prieinamomis priemonėmis pasidomėti apie kontrahento turimus turtinius įsipareigojimus kitiems kreditoriams.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos bei teisės doktrinos analizė parodė, jog trečiojo asmens nesąžiningumą galima konstatuoti nustačius šias aplinkybes :

a. ginčijamo sandorio sudarymo metu skolininko kreditoriai jau buvo kreipiąsi į teismą dėl įsiskolinimo priteisimo;

b. viešuosiuose registruose buvo įregistruotas skolininko turto arešto faktas;

c. visuomenės informavimo priemonėse buvo paskleista neigiama informacija apie skolininko finansinę padėtį;

d. skolininką ir trečiąjį asmenį iki ginčijamo sandorio sudarymo siejo sutartiniai santykiai, dėl kurių trečiajam asmeniui – turto įgijėjui turėjo būti žinoma skolininko turtinė padėtis ginčijamo sandorio sudarymo metu;

e. trečiasis asmuo su nemokiu skolininku sudaro vienarūšių priešpriešinių reikalavimų įskaitymą;

f. trečiasis asmuo ir skolininkas sudaro susitarimą, jog už skolininką mokėjimą atliks kiti asmenys, pavyzdžiui, skolininko skolininkas[82].

Lietuvos apeliacinis teismas civilinėje byloje Nr. 2A-313/2014 nagrinėjo pirkimo – pardavimo sutarties ir akto dėl skolų suderinimo pripažinimo negaliojančiais klausimus. Šioje byloje teismas konstatavo, jog "atsakovas, <...>, pakankamai ilgą laiką bendradarbiavo su toje pačioje srityje dirbusiu ieškovu ir pastarojo užsakymu atliko įvairius su medienos paruošimu susijusius darbus. Be to, su ieškovu palaikė ne tik prievolių vykdymu paremtus santykius <...>. Apie glaudžius apelianto ir ieškovo tarpusavio santykius liudija ir ta aplinkybė, jog dar iki ginčijamo sandorio sudarymo atsakovas, pasinaudodamas turimais ryšiais <...>, siekė padėti ieškovui išspręsti pastarojo veikloje iškilusius sunkumus, t. y. derino tuo metu dar ieškovui

[81] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-341/2013," LAT, http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html
[82] Ilma Daubarienė, *supra note* 15, p. 347.

priklausančio turto <...> pardavimo galimybes. Tiek iki ginčijamo sandorio, tiek jo sudarymo metu dalis ieškovo kreditorių siekė išieškoti skolas teismuose, dalis tokių ieškinių buvo patenkinti, teismai ieškovo turtui buvo pritaikę laikinąsias apsaugos priemones <...>. Byloje nustatyta, kad ieškovas vėlavo vykdyti ir atsakovo atžvilgiu prisiimtus įsipareigojimus“. Cituodamas kasacinės instancijos teismo praktiką, apeliacinės instancijos teismas konstatavo, jog, “žinodamas, kad kontrahentas vėluoja atsiskaityti, sudarydamas su juo sandorį, kuriuo siekia atgauti skolą, verslininkas turi suprasti ir tai, kad skolininkas gali turėti atsiskaitymo sunkumų ir su kitais savo verslo partneriais, todėl jo sudaromu sandoriu gali dar labiau pasunkėti skolininko galimybė atsiskaityti su kitais kreditoriais“[83].

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teigtina, jog skolininko ir trečiojo asmens, sudariusio su skolininku ginčijamą sandorį, sąžiningumas vertinamas atsižvelgiant į “žinojimo“ ir “turėjimo žinoti“ kriterijus. Nustačius, jog trečiasis asmuo nepasinaudojo jam prieinamomis priemonėmis ir nepasidomėjo skolininko turtiniais įsipareigojimais bei galimybėmis vykdyti finansinius įsipareigojimus, konstatuojamas pastarojo nesąžiningumas. Trečiojo asmens pastangos bei atlikti veiksmai, siekiant nustatyti skolininko turtinius įsipareigojimus bei galimybes juos vykdyti, vertinami *bonus pater familias* elgesio standarto kontekste.

1.2.6. Kreditoriaus teisių pažeidimas

Sprendžiant klausimą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu, būtina konstatuoti kreditoriaus teisių pažeidimo egzistavimą ginčijamo sandorio sudarymo metu. “Teismui sprendžiant dėl sandorio, kreditoriaus prašomo pripažinti negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu, kaip pažeidžiančio kreditoriaus teises, būtina nustatyti, kad sumažėja ar nebelieka realios galimybės skolininkui atsiskaityti su kreditoriumi ir įvykdyti prievolę“[84]. CK 6.66 str. 1 d. yra pateiktas pavyzdinis sąrašas atvejų, kurių bent vieną įrodžius, sandoris pripažįstamas pažeidžiančiu kreditoriaus teises:

a. dėl sudaryto sandorio skolininkas tampa nemokus,

b. skolininkas, būdamas nemokus, suteikia pirmenybę kitam kreditoriui,

c. kitaip pažeidžiamos kreditoriaus teisės.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas CK 6.66 str. 1 d. taikymo aplinkybes, yra konstatavęs, jog, sprendžiant klausimą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu, turi būti nustatoma, kaip konkrečiai pažeidžiamos kreditoriaus teisės ir interesai:

[83] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463/2013,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=136551d4-dfd2-450c-8088-99059be445b3

[84] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=55e57edf-5e40-447d-a37b-f7638778892f

a. ar dėl sudaryto ginčijamo sandorio susidaro faktinis skolininko nemokumas, nulemiantis skolininko nesugebėjimą vykdyti prievoles,

b. ar kreditoriaus teisės ir interesai pažeidžiami kitais būdais, pasunkinant galimybę kreditoriui nukreipti reikalavimus į skolininką[85].

CK 6.66 str. 1 d. vartojama sąvoka "nemokus" neturėtų būti tapatinama su bankroto procese vartojamu terminu "nemokumas". Teigtina, jog skolininko nemokumo konstatavimas sudarius ginčijamą sandorį nesąlygoja bankroto bylos iškėlimo, t. y. siekiant konstatuoti skolininko nemokumą, neprivalu, jog skolininkui būtų iškelta bankroto byla. "Bankroto bylos iškėlimas, esant ekonominio nemokumo padėčiai, yra teisinis nemokumo būklės pripažinimas ir atitinkamų procedūrų vykdymas. Nemokumas yra ekonominė įmonės būklė, kuri nustatoma pagal tai, ar įmonė atsiskaito su kreditoriais ir ar ji yra ekonomiškai pajėgi atsiskaityti. Jeigu asmuo neatsiskaito su kreditoriais arba neturi turto, kurio verte pakankamai būtų padengtas įsipareigojimų vykdymas, tai jo ekonominė padėtis gali būti vertinama kaip nemokumas."[86] Teismų praktikoje išskiriamas faktinis ir teisinis nemokumas. Faktinis nemokumas suprantamas kaip objektyvus negalėjimas vykdyti turtinių prievolių, kurių vykdymo terminai yra suėję. Teisinis (kvalifikuotas) nemokumas yra pagrindas iškelti bankroto bylą remiantis ĮBĮ nuostatomis, t. y. teisinis nemokumas konstatuojamas priėmus nutartį iškelti bankroto bylą dėl nemokumo[87]. Lietuvos apeliacinio teismo praktikoje pabrėžiama, jog "CK 6.66 str. 1 dalyje minima nemokumo sąvoka nėra siejama vien su atitinkamu įmonės pradelstų įsipareigojimų ir turimo turto santykiu (ĮBĮ 2 str. 8 dalis)"[88]. Taigi, sprendžiant sandorio pripažinimo negaliojančiu klausimą *actio Pauliana* pagrindu, privalu konstatuoti, jog ginčijamas sandoris nulėmė faktinį skolininko nemokumą, t. y. skolininkas negali vykdyti savo turtinių įsipareigojimų, kurių vykdymo terminai yra suėję, kreditoriui.

Kreditorius pagrįstai gali reikšti *actio Pauliana* dėl skolininko sudaryto sandorio nuginčijimo ne tik tais atvejais, kai dėl tokio sandorio skolininkas tampa nemokus, bet ir kitais atvejais, kai ginčijamas sandoris kitaip pažeidžia kreditoriaus teises ir interesus. Kreditoriaus teises pažeidžia tie skolininko sudaryti sandoriai, kurie, nors ir nesukelia bendro skolininko nemokumo, bet sumažina turto, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas, vertę, ir to sumažėjusios vertės turto neužtenka kreditorių reikalavimams patenkinti . CK 6.66 str. 1 d. nėra pateiktas baigtinis sąrašas

[85] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2001," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=25493; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7937b8b4-26d2-46c1-839c-7c86822cde3a

[86] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-47/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e86fff67-f306-4021-9f7f-d557606c27c6

[87] "Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1055/2012," LTEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f4f4e73c-b2c2-4d61-b648-3a48804f5ca2

[88] Ibid.

atvejų, kurie pripažintini aplinkybėmis, pažeidžiančiomis kreditoriaus interesus, t. y. įvertinus konkrečios bylos aplinkybių visetą, teismas gali konstatuoti kreditoriaus interesų pažeidimo faktą, kuris tiesiogiai nėra įtvirtintas Civiliniame kodekse. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pabrėžiama, jog kreditoriaus interesus pažeidžiančia aplinkybe laikytina tokia, kuri tiesiogiai susijusi su prievolių kreditoriui nevykdymu bei nulemia skolininko galimybių vykdyti prievoles kreditoriui pasikeitimą ateityje, taip pat su skolininko mokumo sumažėjimu susijusios aplinkybės privalo būti nulemtos ginčijamo skolininko sudaryto sandorio[89].

Pateiktini keli Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių pavyzdžiai, kuriuose konstatuotas „kitoks kreditoriaus interesų pažeidimo“ faktas. Turto įkeitimas kitam kreditoriui laikytinas galinčiu pažeisti kreditoriaus interesus. Įkeitus turtą kitam kreditoriui, pastarasis tampa privilegijuotu, nes jo reikalavimas tenkinamas iš įkeisto turto pirmiau, negu kitų kreditorių reikalavimai[90]. Naujų įsipareigojimų neprivalomas prisiėmimas (pavyzdžiui, laidavimo sutarties sudarymas) taipogi gali būti pripažintas pažeidžiančiu kreditoriaus interesus[91]. Lietuvos Aukščiausias Teismas yra konstatavęs, jog tais atvejais, kai “skolininkas vienintelį savo turtą – akcijas, jų skaičių, vertę keičia didindamas įstatinį kapitalą taip, jog bendras po šių veiksmų atlikimo jo turimų akcijų skaičius nekinta ir skolininkas dėl šių veiksmų netampa nemokus, t. y. formaliai jo turtas nesumažėja, tačiau jis pakinta (nelieka tam tikros nominalios vertės tam tikro kieko akcijų) taip, kad iš esmės sutrukdoma (sumažėja ar nelieka galimybės) kreditoriui patenkinti savo reikalavimą iš šio turto, į kurį, prieš atliekant pirmiau nurodytus veiksmus, jis galėjo šį reikalavimą nukreipti, tokie veiksmai vertintini kaip pažeidžiantys kreditoriaus teises“[92]. Apibendrinant, darytina išvada, jog kreditoriaus interesų pažeidimą gali sąlygoti įvairūs skolininko veiksmai, kurių baigtinio sąrašo įstatymas nenumato, o konstatuoja teismas, įvertinęs faktinių aplinkybių visetą.

Be jau minėtų aplinkybių, sandoris taip pat laikytinas pažeidžiančiu kreditoriaus interesus tuo atveju, kai nemokus skolininkas suteikia pirmenybę vienam iš kreditorių. Net ir turėdamas finansinių sunkumų, skolininkas gali prisiimti sutartinius įsipareigojimus ir pagal juos vykdyti atsiskaitymus su kreditoriais. Svarbu įvertinti, ar atsiskaitymų vykdymas nepažeidžia kitų kreditorių interesų. Pateiktini tokie pirmenybės vienam iš kreditorių suteikimo pavyzdžiai : skolininkas, turėdamas kelis kreditorius, visiškai atsiskaito tik su vienu iš kreditorių; skolininkas

[89] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2012,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d7c37a78-9a7f-45fd-9921-906e234916f8
[90] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2014,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=31d71b82-af25-49f8-9843-0b1d3a10b702
[91] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2012,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d7c37a78-9a7f-45fd-9921-906e234916f8
[92] Ibid.

vienam iš kreditorių perleidžia turimą turtą su tikslu, jog tai bus užskaitoma kaip skolos padengimas, tačiau perleisto turto vertė yra žymiai didesnė, negu įsiskolinimas kreditoriui.

CK 6.66 str. 1 d. reglamentuotas nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas kitam kreditoriui. Pažymėtina, jog šioje normoje nėra detalizuota, ar ši norma yra taikoma tais atvejais, kai pirmenybė suteikiama tos pačios eilės kreditoriui, ar kreditorių lygiareikšmiškumas nėra reikšmingas. Teismų praktikoje nėra vienareikšmiškai atsakyta į šį klausimą. Pažymėtina, jog atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais mokėjimų eiliškumą reglamentuoja CK 6.930^1 straipsnis. Lietuvos nacionalinių teismų praktikos analizė parodė, jog mokėjimų eiliškumo pažeidimas vertintinas skirtingai. Vienu atveju sandoris laikytinas niekiniu dėl prieštaravimo imperatyvioms teisės normoms (CK 1.80 str.), kitu atveju teismas konstatuoja sandorio negaliojimą CK 6.66 str. pagrindu. Autorės nuomone, sandorio pripažinimas negaliojančiu, nustačius mokėjimų eiliškumo pažeidimą, dviem pagrindais yra negalimas. Sandorio pripažinimas niekiniu CK 1.80 str. pagrindu ir sandorio nuginčijimas CK 6.66 str. pagrindu sukuria skirtingas teisines pasekmes. Teismų praktikos nevienareikšmiškumas šiuo klausimu sąlygoja detalesnę CK 6.930^1 str. taikymo *actio Pauliana* kontekste analizę.

1.3. *Actio Pauliana* instituto taikymas užsienio valstybėse

Galimybė nuginčyti sandorius, kuriuos sudarė nemokus skolininkas, pažeisdamas kreditorių interesus, neabejotinai laikytinas vienu svarbiausių nemokumo teisės principų. Toks principas pasireiškia tada, kai atsiranda siekis panaikinti sandorius, kai skolininkas perleidžia turtą vienam iš kreditorių, turtas yra parduodamas mažesne, negu rinkos kaina, sandoris yra naudingas tik konkrečiam kreditoriui. Nuo viduriniųjų amžių laikų *actio Pauliana* institutas įvairiomis formomis paplito skirtingose Europos valstybių teisinėse sistemose[93].

Olandijos teisinėje sistemoje *actio Pauliana* institutas reglamentuotas Civilinio kodekso[94] 3:45 – 3:48 straipsniuose. Minėto teisės akto 3:45 str. 1 d. numato, jog tuo atveju, kai skolininkas, neturėdamas tam pareigos[95], sudarė sandorį žinodamas, jog toks jo veiksmas prieštaraus kreditorių interesams, toks sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu dėl nesąžiningo turto perleidimo. Teisė ginčyti skolininko sudarytą sandorį suteikiama visiems kreditoriams, kurių

[93] European Parliament's Committee on Legal Affairs, *Harmonisation of insolvency at EU level: avoidance actions and rules on contracts* (Brussels, 2011), http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/432767/IPOL-JURI_NT(2011)432767_EN.pdf

[94] "The Dutch Civil Code. Book 3. Title 2," žiūrėta 2016 m. rugsėjo 7 d., http://www.dutchcivillaw.com/legislation/dcctitle33022.htm

[95] Nyderlandų Aukščiausias Teismas laikosi pozicijos, jog juridinio asmens sunki finansinė padėtis, nulėmusi tai, kad skolininkas sudarė ginčijamą sandorį, nevertintina, kaip pareiga sudaryti sandorį. (Buchem-Spapens A. M. J. and Th.A. Pouw, *Faillissement en surseance van betaling* (Devener, 1998).

teisės buvo ar gali būti pažeistos, nepriklausomai nuo to, ar ginčijamas sandoris buvo sudarytas prieš atsirandant kreditoriaus reikalavimo teisei, ar vėliau[96]. Lyginant Olandijos bei Lietuvos teisės normas, reglamentuojančias *actio Pauliana* institutą, pastebima, jog Olandijoje teisė ginčyti nemokaus skolininko sudarytus sandorius suteikiama platesniam subjektų ratui. "*Actio Pauliana* pareiškimo momentu nėra reikalaujama, kad prievolė būtų vykdytina, t. y. *actio Pauliana* galima pareikšti neatsižvelgiant į tai, ar prievolė ieškinio pareiškimo metu skolininko yra vykdytina, ar jos vykdymo terminas dar nėra suėjęs <...>. Ši sąlyga kreditoriui suteikia galimybę reaguoti į skolininko nesąžiningus veiksmus, jei jie pažeidžia jo, kaip kreditoriaus, teises."[97] Analogiška nuostata yra reglamentuota ir Jungtinių Amerikos Valstijų Bankroto kodekse[98], t. y. teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius turi tiek esami, tiek būsimi kreditoriai. Tačiau lyginant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatas ir JAV Bankroto įstatymo normas, pastebime ir kitų skirtumų. Štai pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose turto perleidimas labdaros tikslais gali būti nelaikomas nesąžiningu sandoriu[99].

Ne menką įtaką ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos teisinei sistemai padarė 1804 m. Napoleono kodeksas[100]. "1804 m. Civilinis (Napoleono) kodeksas sudaro ne tik Prancūzijos civilinės teisės branduolį, bet kartu yra ir didysis romanų teisės šeimos privatinės teisės kodifikacijos pavyzdys. <..> Europos šalys įvairiu mastu patyrė Kodekso įtaką. Jis paveikė beveik visas XIX a. civilinės teisės kodifikacijas Europoje, jį priėmė daugelis Lotynų Amerikos šalių. Dėl Napoleono užkariavimų nuo 1808 m. Kodeksas buvo įvestas pietinėje Lietuvoje (Užnemunėje) ir galiojo čia iki 1940 m. vasaros pabaigos"[101]. Prancūzijos civilinis kodeksas taipogi reglamentuoja ir klausimus, susijusius su *actio Pauliana* instituto taikymu. Remiantis Prancūzijos civilinio kodekso 1167 straipsniu, *actio Pauliana* institutas taikomas egzistuojant šioms sąlygoms :

1. Ginčijamas sandoris sudarytas apgaulės būdu;
2. Skolininkas, sudarydamas ginčo sandorį, pažeidžia kreditoriaus interesus[102].

Lyginant su CK nuostatomis, Prancūzijos teisės aktuose *actio Pauliana* institutas reglamentuotas gana lakoniškai.

---

[96] "The Dutch Civil Code. Book 3. Title 2," žiūrėta 2016 m. rugsėjo 7 d., http://www.dutchcivillaw.com/legislation/dcctitle33022.htm

[97] Dalia Augaitė, *supra note* 10, p.7.

[98] "US Code of Bankruptcy," žiūrėta 2016 m. rugsėjo 7 d., https://www.usbankruptcycode.org/

[99] Ibid.

[100] "The Napoleonic Code," 2016 m. rugsėjo 7 d., https://archive.org/stream/codenapoleonorf00statgoog#page/n4/mode/2up

[101] Antanas Šetanavičius, "Prancūzijos (Napoleono) civilinis kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje," *Viešoji politika ir adminsitravimas* 3, 13 (2014): 513, http://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/view/8387

[102] Irena Dirgėlienė, " The aspects of the debtor and the third party acting in bad faith - application of actio Pauliana in law various countries," *Nauki prawne* 7 (2016): 145, http://eesa-journal.com/wp-content/uploads/2016/05/EESJ_7_4_143-148.pdf

Skirtingose valstybėse *actio Pauliana* taikymo sąlygos yra skirtingos. Jungtinių Amerikos Valstijų Bankroto kodekse yra išskirtos *actio Pauliana* taikymo prielaidos:

1. Sudarydamas ginčijamą sandorį, skolininkas siekia išvengti atsiskaitymo su kreditoriais;
2. Turtas buvo perleistas mažesne negu rinkos kaina;
3. Sandorio sudarymo metu skolininkas buvo nemokus arba sandorio sudarymas sąlygojo skolininko nemokumą;
4. Skolininkas sudaro sandorius, kurie nulemia skolininko turto vertės sumažėjimą;
5. Skolininkas prisiėmė finansinius įsipareigojimus, kurie viršija pastarojo galimybes atsiskaityti su kreditoriais.[103]

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, jog nors *actio Pauliana* institutas ir buvo perimtas iš Romėnų teisės, tačiau skirtingose valstybėse jo taikymo sąlygos nėra analogiškos. Tačiau nors šio instituto reglamentavimas ir skiriasi užsienio valstybėse, tačiau *actio Pauliana* taikoma tuo pačiu tikslu – atkurti skolininko mokumą taip užtikrinant kreditoriaus interesų apsaugą.

[103] Irena Dirgėlienė, *supra note* 102, p. 145.

2. PIRMENYBĖS VIENAM KREDITORIUI SUTEIKIMAS KAIP *ACTIO PAULIANA* SĄLYGA

CK 6.66 str. 1 d. pateiktas sąrašas atvejų, iš kurių įrodžius bent vieną pripažintina, kad sandoris pažeidžia kreditoriaus teises. Vienas iš tokių atvejų yra nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių. CK 6. 66 str. nėra reglamentuotas kreditoriaus, kuriam suteikiamas pirmumas vykdant prievolę, statusas, t. y. įstatyme tiesiogiai nenurodoma, ar taikant *actio Pauliana* institutą, pirmenybės suteikimas traktuotinas kaip situacija, kai pirmumas suteikiamas analogiškoje padėtyje esančiam kreditoriui, ar pirmumas suteikiamas kreditoriui pažeidžiant atsiskaitymo eiliškumo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarką (CK 6.930^1 str.). Teismų praktikos analizė parodė, jog nėra vieningos nuomonės dėl CK 6.930^1 str. pažeidimo, kaip aplinkybės, turinčios įtakos sandorio negaliojimui. Autorės nuomone, tikslinga yra analizuoti CK 6.930^1 str. tikslus bei atskleisti, ar minėto straipsnio pažeidimas gali būti sutapatinamas su CK 6.66 str. 1 d. įtvirtinta *actio Pauliana* taikymo sąlyga (nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių) ar visgi tai yra savarankiškas sandorių negaliojimo pagrindas (CK 1.80 str.).

2.1. *Paritas creditorum* principas *actio Pauliana* instituto kontekste

Paritas creditorum – principas, reiškiantis kreditorių lygiateisiškumą, t. y. "visi kreditoriai yra lygūs ir skolininko turtas tarp jų privalo būti paskirstomas proporcingai"[104]. „*Paritas creditorum*, numatantis, kad kreditorius, kurių reikalavimai nėra užtikrinti papildomomis priemonėmis, skolininkas turi traktuoti vienodai, yra lotyniškojo *pari passu* termino, vartojamo bankroto proceso metu <...> sinonimas"[105]. Lietuvos teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, jog *paritas creditorum* principas yra neatsiejamai susijęs su *actio Pauliana* institutu. *Paritas creditorum* bei *actio Pauliana* instituto sąsajas atskleidžia CK 6.66 str. 1 d. pateiktas šio instituto sąlygų visetas: "sandoris pažeidžia kreditoriaus teises, jeigu dėl jo skolininkas tampa nemokus arba būdamas nemokus suteikia pirmenybę kitam kreditoriui <...>"[106].

Paritas creditorum principas reglamentuotas ne tik Lietuvos, tačiau ir užsienio valstybių teisės aktuose. Pažymėtina, jog, ko gero, nei vienoje valstybėje nėra reglamentuotas lygus kreditorinių reikalavimų tenkinimo eiliškumas[107]. Tokią situaciją nulemia siekis užtikrinti socialiai

[104] "Duhaime's Legal Dictionary," žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d., http://www.duhaime.org/LegalDictionary/P/PariPassu.aspx
[105] Ilma Daubarienė, *supra note* 15, p. 343.
[106] Ibid, p. 344.
[107] Veder M. Cross, *Border Insolvency Proceedings and Security Rights* (Utrecht: Kluwer Legal Publishers, 2004), p. 7.

silpnesnio kreditoriaus interesų apsaugą. Teisės doktrinoje yra pabrėžiama, jog kreditorių lygiateisiškumas neturėtų būti tapatinamas su faktine kreditorių lygybe[108]. Kreditorių lygiateisiškumo principo esminis tikslas yra užtikrinti vienodą tos pačios kategorijos kreditorių traktavimą, esant vienodai faktinei situacijai[109]. *Paritas creditorum* principo laikymasis eliminuoja lenktynes tarp tos pačios eilės kreditorių ir užkerta kelia stipriausiam kreditoriui patenkinti savo kreditorinį reikalavimą didesne apimtimi, negu kiti kreditoriai[110]. Vadovaujantis Olandijos bankroto įstatymu[111], *paritas creditorum* principas reiškia, kad visi kreditoriai turi vienodas teises, t. y. bankroto proceso metu kreditorių reikalavimai tenkinai proporcingai jų reikalavimo dydžiui. *Paritas creditorum* principas, remiantis Olandijos nacionaline teise, netaikomas tam tikroms kategorijoms kreditorių. Pirmajai kategorijai priskiriami kreditoriai, kurių naudai yra įkeistas skolininko turtas (pvz. hipoteka). Antrajai kategorijai priskiriami kreditoriai, kuriems pirmenybę kitų kreditorių atžvilgiu suteikia Olandijos *lex specialis*[112]. Šios teisės akto nuostatos patvirtina, jog *paritas creditorum* principas netaikomas visų skolininko kreditorių atžvilgiu. Apibendrinant teigtina, jog *paritas creditorum* principas reiškia tos pačios eilės kreditorių lygiateisiškumą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, teigtina, jog nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių traktuotinas kaip CK 6.66 str. 1 d. įtvirtinta *actio Pauliana* sąlyga, tuo atveju, kai nemokus skolininkas, suteikdamas pirmenybę kitam kreditoriui, pažeidžia tos pačios eilės kreditoriaus interesus. Ne retai susiklosto situacijos, kai faktiškai nemokus skolininkas suteikia pirmenybę kreditoriui, pažeisdamas įstatyme numatytą atsiskaitymų eiliškumą[113]. Teigiant, jog pirmenybės vienam iš kreditorių suteikimas *actio Pauliana* kontekste suprantamas kaip tos pačios eilės kreditorių interesų pažeidimas, tikslinga analizuoti kokią įtaką sandorio galiojimui turi CK 6.930^1 str. pažeidimas.

2.2. CK 6.930^1 str. ir CK 6.66 str. koreliacija - Lietuvos Respublikos teismų praktikos analizė

CK 6.66 str. 1 d. prasme kreditoriaus teisių pažeidimu yra laikomi ir tokie atvejai, kai faktinėje nemokumo būsenoje esantis skolininkas, sudarydamas *actio Pauliana* ieškiniu ginčijamą

[108] Salvija Kavalnė ir kt., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. (Vilnius: Justitia, 2009), 127.
[109] "Lietuvos apeliacinio teismo 2014. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69/2014," ETEISMAI, http://eteismai.lt/byla/151940991106470/2T-69/2014
[110] Finch V. , *Corparate Insolevncy Law: Perspectives and Principles* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), 423.
[111] "Banruptcy act of Netherlands," , 2016 m. lapkričio 23 d., http://www.dutchcivillaw.com/legislation/bankruptcyact011.htm
[112] "International Insolvency," 2016m. lapkričio 23 d ., https://www.rechtspraak.nl/English/Pages/International-Insolvency.aspx
[113] Lietuvos Respublikoje atsiskaitymų eiliškumo tvarką reglamentuoja CK 6.930^1 str.

sandorį, suteikia prioritetą kitam kreditoriui. Ankstesnėje teismų praktikoje[114] Lietuvos Aukščiausias Teismas yra išaiškinęs, jog "vertinant ar pirmenybės suteikimas vienam kreditoriui pažeidė kitų kreditorių, kurių interesais pareikštas *actio Pauliana*, interesus ir teises, reikia atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes, o vien nustatytos atsiskaitymo tvarkos pažeidimo konstatavimo neužtenka"[115]. Teismas, spręsdamas tą faktą, ar pirmenybės suteikimas kitam kreditoriui savaime reiškia ir kitų kreditorių teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, atkreipdavo dėmesį į bankroto bylos iškėlimo skolininkui faktą. Teisės doktrinoje laikomasi pozicijos, jog fundamentalusis bankroto proceso principas yra *paritas creditorum,* kurio turinį sudaro proporcingas kreditorių reikalavimų patenkinimas[116] bei kreditorių lygiateisiškumas[117]. Tačiau praktikoje ne retais atvejais kildavo ginčai situacijose, kai skolininkas yra faktinėje nemokumo būsenoje, tačiau bankroto byla teisme dar nėra inicijuota. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje sutinkama nevienareikšmiška nuomonė, jog "kol skolininkui nėra iškelta bankroto byla, įstatymai nenustato bendrojo kreditorių lygybės principo, būdingo bankroto situacijai. Esant nemokumui, bet dar nesant iškeltos bankroto bylos, įprastai skolininko sudarytas sandoris, kuriuo tenkinamas vieno kreditoriaus reikalavimas, nors ir yra suėję prievolių vykdymo kitiems kreditoriams terminai, įstatymų yra leidžiamas net ir esant neįvykdytų įsipareigojimų kitiems kreditoriams. Tokius sprendimus gali padiktuoti verslo logika, nes kartais tai gali būti vienintelė racionali išeitis išvengti bankroto"[118]. Cituojama nutartis priimta 2012 metais. Joje pabrėžiama, jog net ir tuo atveju, kai skolininkas yra faktinėje nemokumo būsenoje, įstatymas nedraudžia atsiskaitymo su vienu iš kreditorių. Nuo 2010 m. spalio 1 d., Civilinį kodeksą papildžius CK 6.930[1] str., minėta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika galimai prarado aktualumą. Šiuo metu Civiliniame kodekse egzistuoja keli straipsniai, kuriais vadovaujantis turėtų būti sprendžiamos atsiskaitymo eiliškumo pažeidimo pasekmės sandorio galiojimui. Vadovaujantis CK 6.66 str., suteikus pirmenybę vienam iš kreditorių, sandoris galėtų būti nuginčytas, o restitucijos taikymo klausimas būtų sprendžiamas tik ta apimtimi, kuri yra numatyta CK 6.66 str. 4 d. Tačiau remiantis CK 6.930[1] str., autorės nuomone, sandoris yra niekinis *ab initio*. Vienareikšmiškai įstatymas nesukonkretina, kada kuris iš straipsnių turėtų būti taikomas. Dėl šios priežasties toliau darbe bus siekiama atskleisti, ar mokėjimų eiliškumo tvarkos pažeidimas gali būti traktuojamas kaip

[114] Ansktesnė teismų praktika tai, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys, priimtos dar prieš įsigaliojant CK 6.939[1] str.
[115] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221/2002," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=9867
[116] Goode R., *Principles of Corporate Insolvency Law* (London: Sweet & Maxwell, 2005), 175.
[117] Bahner T., *Creditor Protection of Private Companies: Anglo – German Perspectives for a European Legal Discourse. In International corporate law and financial market regulation* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009), 48.
[118] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9236cb4e-595d-42b6-93dd-2e5bf87fdfa9

nemokaus skolininko pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių CK 6.66 str. 1 d. prasme, ar visgi CK 6. 930^1 str. pažeidimas yra savarankiškas sandorio pripažinimo niekiniu pagrindas CK 1.80 str. prasme.

Laikotarpyje nuo 1999 m. gruodžio 2 d. iki 2009 m. liepos 1 d. galiojo Laikinasis mokėjimų eilės tvarkos įstatymas[119], nustatęs faktiškai nemokaus juridinio asmens atsiskaitymų eiliškumo tvarką. 2013 m. balandžio 18 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^1 straipsniu įstatymas[120]. Nuo 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojo CK 6.930^1 str., kuriuo sureglamentuota atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarka. Remiantis šiuo straipsniu, skolininkas, nepriklausomai ar tai yra fizinis, ar juridinis asmuo, esantis faktinio nemokumo būsenoje[121] mokėjimus turi vykdyti tokia tvarka :

"1) pirmąja eile atsiskaityti pagal vykdomuosius dokumentus dėl žalos, padarytos dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo, atlyginimo ir išlaikymo išieškojimo;

2) antrąja eile atsiskaityti pagal vykdomuosius dokumentus dėl išmokų, atsirandančių iš darbo ir autorinių sutarčių;

3) trečiąja eile atsiskaityti pagal mokėjimo dokumentus, nustatančius įmokas į biudžetą (valstybės, savivaldybės, Valstybinio socialinio draudimo fondo ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetus) ir valstybės pinigų fondus;

4) ketvirtąja eile atsiskaityti pagal vykdomuosius dokumentus kitiems piniginiams reikalavimams patenkinti;

5) penktąja eile atsiskaityti pagal kitus mokėjimo dokumentus kalendorinio eiliškumo tvarka."[122]

Siekiant atskleisti tai, kokias pasekmes sukelia atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo pažeidimas, būtina išsiaiškinti įstatymų leidėjo valią priimant Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^1 straipsniu įstatymą.

Įstatymų leidėjas, priimdamas Civilinio kodekso pakeitimus, siekė nustatyti vienodą fizinių bei juridinių asmenų atsiskaitymų tvarką. CK 6.930^1 str. priėmimas turėjo padėti "išvengti galimo ūkio subjektų piktnaudžiavimo, kai turinti finansinių sunkumų įmonė atsiskaito visų pirma

[119] "Lietuvos Respublikos laikinasis mokėjimų eilės tvarkos įstatymas," *Valstybės žinios* 106, 3062 (1992).
[120] "Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^1 straipsniu įstatymas," *Valstybės žinios* 46, 2246 (2013).
[121] Teismų praktikoje faktinis nemokumas apibrėžiamas kaip nesugebėjimas įvykdyti piniginių prievolių, kurių įvykdymo terminai yra suėję ("Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-977/2011," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6d25789c-ebb0-48bc-bb96-767d0712d504)
[122] "Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^1 straipsniu įstatymas," *Valstybės žinios* 46, 2246 (2013).

su pasirinktais kreditoriais ir, neatsiskaičiusi su darbuotojais ir valstybės, savivaldybių ar Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetais, inicijuoja bankrotą“[123]. Rengiant teisės akto projektą, Civiliniame kodekse tuo metu atsiskaitymų eiliškumas, lyginant su netekusiu galios Laikinuoju mokėjimų eilės tvarkos įstatymu[124], buvo suprantamas gana siaurai. “Civiliniame kodekse reglamentuojamas momentinis kliento nurodymo nurašyti iš sąskaitos lėšas eiliškumas neįpareigojo paties fizinio ar juridinio asmens vykdyti visus atsiskaitymus per visas turimas sąskaitas socialiai teisinga ir teisiškai sureguliuota tvarka, nes tokio reguliavimo nebuvo”[125]. Civilinį kodeksą papildžius 6.930[1] straipsniu, išplėstas subjektų ratas, kurie, būdami faktiškai nemokūs, privalo užtikrinti kreditorių interesus, vykdydami atsiskaitymus. Kaip nurodo įstatymų leidėjas, “Civilinio kodekso 6.930[1] str. nuostatos dėl atsiskaitymų eiliškumo turėtų būti taikomos ne tik juridiniams asmenims, kurie pagal galiojantį teisinį reguliavimą turi galimybę bankrutuoti, bet ir fiziniams asmenims, nepriklausomai nuo to, ar šie asmenys verčiasi ūkine komercine veikla”[126]. Atlikus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930[1] straipsniu įstatymo projektą lydinčius dokumentus, autorė teigia, jog CK 6.930[1] str. nuostatos laikytinos imperatyviomis. Kaip vienas iš požymių, patvirtinančių šios teisės normos imperatyvumą, yra atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo pažeidimas kaip nusikalstamos veikos požymis[127]. Kaip nurodė įstatymų leidėjas, svarstydamas Civilinio kodekso papildymo 6.930[1] straipsniu klausimą, “priėmus Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymą, Civilinio kodekso 6.930[1] str. nustatyto atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo pažeidimas, taip pat kaip ir įmonių bankroto atveju, turėtų būti laikomas nusikalstamo bankroto požymiu“[128]. Apibendrinant įstatymo projektą lydinčiuosius dokumentus, teigtina, jog

[123] “Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930[1] straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ TAR, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6v_IclBGdZAJ:https://www.e-tar.lt/rs/lasupplement/3e69853034e711e498fd813c949964e1/9ff1916134f811e498fd813c949964e1/+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

[124] Įstatymo nuostatos nebuvo taikomos fiziniams asmenims. Įstatymo 1 straipsnyje reglamentuota, jog šis įstatymas nustato mokėjimų eilės tvarką, kai juridinis asmuo ar juridinio asmens teisių neturinti įmonė visiems atsiradusiems piniginiams įsipareigojimams įvykdyti vienu metu neturi pakankamai pinigų.

[125] “Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.9301 straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ TAR, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6v_IclBGdZAJ:https://www.e-tar.lt/rs/lasupplement/3e69853034e711e498fd813c949964e1/9ff1916134f811e498fd813c949964e1/+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

[126] Ibid.

[127] Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas (*Valstybės žinios* 46, 2244 (2013)) numato, jog bankrotas gali būti pripažintas tyčiniu, jeigu įmonės veikla buvo organizuojama taip, kad kreditorių galimybės nukreipti išieškojimą į įmonės skolininkės turtą buvo apribotos arba panaikintos ir (arba) išieškojimo pirmenybė buvo sąmoningai teikiama tos pačios eilės pagal Civilinio kodekso 6.930[1] straipsnį kreditoriams, kuriems įsipareigojimai atsirado vėliau ir (arba) buvo nepradelsti arba mažiau pradelsti, žinant, kad kreditoriai, kuriems įsipareigojimai pradelsti arba daugiau pradelsti, faktiškai neturės į ką nukreipti savo išieškojimo, nes įmonė nebeturės pakankamai turto.

[128] “Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.9301 straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ TAR, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6v_IclBGdZAJ:https://www.e-

CK 6.930[1] str. reglamentuota atsiskaitymo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarka yra imperatyvaus pobūdžio reikalavimas, kurio privalo laikytis fiziniai bei juridiniai asmenys, esantys faktinio nemokumo būsenoje.

Siekiant visapusiškai įvertinti, ar CK 6.930[1] str. reikalavimai yra imperatyvaus, ar dispozityvaus pobūdžio, tikslinga atlikti šios teisės normos lingvistinę analizę[129]. "Nustatant, imperatyvi teisės norma ar ne, yra vienodai svarbūs tiek doktrininis imperatyvo suvokimas kaip tam tikra abstrakcija, tiek turiningasis konkrečios byloje taikytinos normos vertinimas taikant bendruosius teisės normų aiškinimo principus."[130] Teisės doktrinoje nurodoma, jog esminis lingvistinio metodo siekis – žodžių reikšmės nustatymas, atsižvelgiant į norminio teisės akto kontekstą arba konkretaus straipsnio turinį[131]. Imperatyviojoje teisės normoje griežtai formuluojamas liepimas, kuris negali būti interpretuojamas dviprasmiškai[132]. "Imperatyviąsias teisės normas pagal doktrininį suvokimą apie jas identifikuoja tokie požymiai: jos griežtai formuluoja paliepimą ir neleidžia paliepimo suprasti dviprasmiškai, tai reiškia, kad jų išraiškos forma – kategoriški paliepimai, veiksmų aprašymas ir jų atlikimo eiga, nurodytų veiksmų draudimas, teisės normų įgyvendinimo sąlygos ir būdai. Taigi sprendžiant, ar elgesio taisyklė yra kategoriška ir teisinių santykių subjektai nuo jos nukrypti negali, lingvistinės išraiškos priemonės – žodžiai "draudžiama", "neturi teisės", "privalo būti" ir pan., aiškiausiai parodo teisės normos imperatyvųjį pobūdį"[133]. CK 6.930[1] str. 1 d. reglamentuotas vienareikšmiškas liepimas, išreikštas žodžiais „skolininkas <...> privalo <...>". CK 6.930[1] str. nuostatas vertinant doktrininiu požiūriu, teigtina, jog ši teisės norma yra imperatyvaus pobūdžio.

Aiškindami teisės normas, Lietuvos nacionaliniai teismai vadovaujasi ne tik lingvistiniu teisės normos aiškinimu, tačiau teisės normas aiškina remiantis turininguoju aiškinimo metodu[134]. "Lietuvos teismai vis dažniau nukrypsta nuo teisinio teksto ir taiko turiningąjį aiškinimo tipą siekdami nustatyti teisės normos prasmę siejant ją su tos normos veikimo socialiniu fonu: teisės principais, teisinėmis idėjomis, žmogaus teisių sauga ir kt."[135]. Autorės nuomone, turiningasis teisės normos aiškinimo metodas naudojamas tuo atveju, kai teisės normoje nėra akivaizdžiai

tar.lt/rs/lasupplement/3e69853034e711e498fd813c949964e1/9ff1916134f811e498fd813c949964e1/+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

[129] Teisės mokslininkų (V. Mikelėnas, A. Vaišvila) numone, lingvistinį teisės normų aiškinimo metodą reikėtų taikyti pirmiausiai, t. y. teisės normos teksto aiškinimas turėtų prasidėti nuo lingvistinės teksto analizės.

[130] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2010," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b33ccb68-122d-4335-8fd4-f49de161f594

[131] Stasys Vansevičius, *Valstybės ir teisės teorija* (Vilnius: Justitia, 2000), 130.

[132] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-523/2011," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9a035675-455b-4aef-98c6-0d1e481b4d14

[133] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2010," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b33ccb68-122d-4335-8fd4-f49de161f594

[134] Civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2010 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog vertinant teisės normos turinį privalu vadovautis tiek lingvistiniu, tiek turininguoju metodais.

[135] Giedrė Lastauskienė, "Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus?," *Jurisprudencija* 8(86) (2006): 63, https://www.mruni.eu/upload/iblock/654/9_lastauskiene.pdf

išreikštas jos imperatyvumas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pabrėžia, jog "kai teisės normoje nėra taip aiškiai išreikšto imperatyvo, sprendžiant dėl normos imperatyvumo, įvertinami tam tikros teisės normos tikslai, objektas ir interesai, kuriuos ta teisės norma gina, taip pat tos teisės normos sisteminiai ryšiai su kitomis normomis ir t.t."[136]. Konkrečiu atveju, CK 6.930[1] str. vienareikšmiškai nurodoma, jog tai yra imperatyvaus pobūdžio reikalavimas. Vertinant CK 6.930[1] str. sisteminius ryšius su BK 209 str. bei fizinių bei juridinių asmenų bankroto procesą reglamentuojančiais teisės aktais, vienareikšmiškai teigtina, jog faktinio nemokumo būsenoje esantis subjektas, vykdymas atsiskaitymus grynaisiais ir negrynaisiais pinigais, negali nukrypti nuo CK 6.930[1] str. imperatyvių reikalavimų.

Kaip jau minėta, nuo 1999 m. gruodžio 2 d. iki 2009 m. liepos 1 d. galiojo Laikinasis mokėjimų eilės tvarkos įstatymas, nustatęs faktiškai nemokaus juridinio asmens atsiskaitymų eiliškumo tvarką. Nuo 2013 m. spalio 1 d. įsigaliojo CK 6.930[1] str., kuriuo sureglamentuota faktiškai nemokių fizinių bei juridinių asmenų atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarka. Atlikus teismų praktikos analizę, teigtina, jog Lietuvos Respublikos nacionaliniai teismai, nustatę Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo bei CK 6.930[1] str. pažeidimus, skirtingai traktuoja sandorio negaliojimo pasekmes.

Lietuvos nacionalinių teismų praktikoje nėra vieningos nuomonės dėl CK 6.930[1] str. pažeidimo pasekmių. Atsižvelgiant į tai, jog kasacinio teismo praktikos šiuo klausimu nėra, toliau analizuotina apylinkių, apygardų bei Lietuvos apeliacinio teismo praktika.

2016 m. birželio 14 d. Klaipėdos rajono apylinkės teismas išnagrinėjo civilinę bylą Nr. e2-886-729/2016 pagal BUAB "Mattia Logistics" bankroto administratorės *actio Pauliana* ieškinį atsakovui G. P. dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais. Ieškiniu buvo prašoma pripažinti negaliojančiais 2012-06-29, 2012-06-29, 2013-12-31, 2015-10-12 atliktus mokėjimus, kurių bendra suma yra 9049,53 Eur. Atsakovas nesutiko su sandorio pripažinimo negaliojančiu pagrindu ir atsiliepime nurodė, jog nuo 2013-10-01 įsigaliojo įstatymas dėl civilinio kodekso papildymo straipsniu 6.930[1] str., iki tol atsiskaitymo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumas nebuvo reglamentuotas. Atsakovas, atlikdamas 2013-12-31 ir 2015-10-12 mokėjimus, pažeidė LR CK 6.930[1] str. nustatytą atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumą, o ne LR CK 6.66 str. – *actio Pauliana* instituto pagrindą. Atstovas nurodė, kad 2013-12-31 ir 2015-10-12 mokėjimai turėtų būti pripažinti niekiniais pagal CK 1.80 str., kadangi buvo pažeistos CK 6.930[1] str. nuostatos, t. y. nustatyto atsiskaitymo su kreditoriais eiliškumo tvarka. Nepaisant šių atsakovo argumentų, teismas visa apimtimi tenkino *actio Pauliana* ieškinį. Byloje taipogi buvo pasisakyta dėl CK 6.930[1] str. kaip imperatyvios teisės normos. Teismas pabrėžė, jog šios normos formuluotėje

[136] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2010," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b33ccb68-122d-4335-8fd4-f49de161f594

naudojamas žodis "privalo" patvirtina CK 6.930[1] str. normos imperatyvumą. Teismas padarė išvadą, jog 2013-12-31 ir 2015-10-12 mokėjimai yra atlikti pažeidus CK 6.930[1] str. nuostatas, todėl pripažintini negaliojančiais pagal CK 1.80 str. nuostatas. Spręsdamas klausimą dėl CK 6.930[1] str. ir CK 6.66 str. koreliacijos, teismas konstatavo, jog "ši[137] teisės norma tik papildomai patvirtina po jos įsigaliojimo atliktų mokėjimų neteisėtumą; tuo tarpu ir iki jos įsigaliojimo galiojusios CK 6.66 str. nuostatos, įpareigojančios skolininką tolygiai atsiskaityti su visais kreditoriais, nesuteikiant nei vienam iš jų neleistinos pirmenybės prieš kitus, laikytinos bendrąja norma, taikytina šio ginčo sprendimui. Kadangi ir ginčijamo 2012-06-29 mokėjimo atžvilgiu byloje buvo nustatytos visos *actio Pauliana* sąlygos, šis[138] mokėjimas irgi pripažintinas negaliojančiu nuo sudarymo momento (CK 6.66 str.)"[139]. Autorės nuomone, nepagrįstas yra teismo sprendimas visus mokėjimus pripažinti negaliojančiais *actio Pauliana* pagrindu. Kaip teisingai teismas nustatė, CK 6.930[1] str. laikytina imperatyvia norma, o mokėjimai, atlikti pažeidus šio straipsnio imperatyvius reikalavimus, yra niekiniai ir negalioja CK 1.80 str. pagrindu. Teisme buvo pareikštas *actio Pauliana* ieškinys, tačiau "kasacinis teismas yra nurodęs, kad konstatuoti niekinio sandorio faktą ir taikyti jo teisines pasekmes teismas privalo *ex officio* (CK 1.78 str. 5 d.), t. y. šiuo atveju teismas nevaržomas ieškinio dalyko ir ribų"[140]. Atsižvelgiant į tai, mokėjimai atlikti iki 2013 m. spalio 1 d. pripažintini negaliojančiais CK 6.66 str. pagrindu, o vėliau atlikti mokėjimai – CK 1.80 str. pagrindu.

2015 m. gruodžio 10 d. Kauno apylinkės teismas priėmė sprendimą civilinėje byloje Nr. 2-21809-877/2015. Bankrutuojančios UAB "Sanpola ir partneriai" bankroto administratorius dviem pagrindais, t. y. *actio Pauliana* ir CK 1.80 str. pagrindu ginčijo 2013 m. lapkričio 12 d. ir 2014 m. birželio 6 d. mokėjimus, kurių bendra suma yra 18072,29 Eur. Nors ir buvo įrodytas *actio Pauliana* sąlygų viseto egzistavimas, byloje konstatuota, jog "mokėjimai yra atlikti pažeidus CK 6.930[1] str. nuostatas, todėl pripažintini negaliojančiais pagal CK 1.80 str. nuostatas *ab initio* (CK 1.95 str.)"[141]. 2016 m. gegužės 10 d. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjo civilinę bylą Nr. 2A-695-254/2016 pagal atsakovo A.P. apeliacinį skundą dėl Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 10 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-21809-877/2015. Teismas, pasisakydamas dėl sandorių, kaip prieštaraujančių imperatyvioms įstatymo normoms, negaliojimo, konstatavo, jog, atliekant 2013 m. lapkričio 12 d. ir 2014 m. birželio 6 d. mokėjimus, buvo pažeista atsiskaitymų eiliškumo tvarka, reglamentuoja CK 6.930[1] straipsnyje. Tačiau Kauno apygardos teismas padarė

[137] Turima omenyje CK 6.930[1] str. nuostatas
[138] Kalbama apie mokėjimus, atliktus po 2013 m. spalio 1 d., t. y. po CK 6.930[1] str. įsigaliojimo.
[139] "Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2016 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-886-729/2016," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2c84df20-9620-4141-932c-0ee79b1358d0
[140] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3- 355/2009," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c1542482-5f1f-45e7-9e82-07e848f21252
[141] "Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-21809-877/2015," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1c0d36a5-402f-4885-920e-5a40c68152c0

išvadą, jog "kadangi egzistuoja visos *actio Pauliana* tenkinimui būtinos sąlygos, tai ginčijami mokėjimai pagrįstai pripažinti negaliojančiais nuo jų sudarymo momento (CK 6.66 str.). O tai reiškia, kad tiek ieškovo reikalavimas, tiek apelianto atsikirtimai, be kita ko, nurodyti ir jo apeliaciniame skunde, dėl aptariamo sandorio negaliojimo pagrindo (CK 1.80 str. ir CK 6.930[1] str.) pripažintini pertekliniais"[142][143]. Teigtina, jog teismas nepagrįstai sandorio negaliojimą CK 1.80 str. pagrindu pripažino pertekliniu. Autorės nuomone, vertinant tai, kokiu pagrindu sandoris negalioja, CK 1.80 str. laikytinas prioritetiniu prieš CK 6.66 str.. CK 1.80 str. 1 d. numato, jog imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja. CK 6.66 str. pagrindu sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu. Tokiu atveju, kai sprendžiant sandorio negaliojimo klausimą, teismas prioritetą suteikia *actio Pauliana* institutui, susiklosto situacija, kai teismas niekinį sandorį, t. y. jau negaliojantį sandorį, pripažįsta negaliojančiu. Atkreiptinas dėmesys, jog tokia teismo pozicija galėtų sąlygoti netinkamą restitucijos taikymą. Sandorį pripažinus negaliojančiu *actio Pauliana* pagrindu, sandorio pripažinimas negaliojančiu sukelia teisines pasekmes tik ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu pareiškusiam kreditoriui ir tik tiek, kiek būtina kreditoriaus teisių pažeidimui pašalinti (CK 6.66 str. 4 d.), tačiau tuo atveju, kai sandoris pripažįstamas niekiniu, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį (CK 1.80 str. 2 d.), t. y. pirmu atveju tik siekiama atkurti skolininko mokumą ir tenkinti kreditoriaus reikalavimą, kitu atveju atkuriama *status quo ante*. Konkrečioje byloje ieškinį reiškė bankroto administratorius, todėl restitucijos taikymo klausimas buvo sprendžiamas atsižvelgiant į Įmonių bankroto įstatymo nuostatas[144]. Apibendrinant teigtina, jog tuo atveju, kai konstatuojamas imperatyvių CK 6.930[1] str. nuostatų pažeidimas, tačiau kartu įrodomas ir *actio Pauliana* sąlygų viseto egzistavimas, sandoris privalo būti pripažintas kaip niekinis CK 1.80 str. pagrindu, priešingu atveju būtų netinkamai išspręstas restitucijos taikymo klausimas, o tai sąlygotų kreditoriaus bei skolininko interesų pusiausvyros[145] ir interesų derinimo[146] principų pažeidimą.

[142] "Kauno apygardos teismo 2016 m.gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A- 695-254/2016," ETEISMAI, http://eteismai.lt/byla/202170795324165/2A-695-254/2016?word=ck%206.222

[143] Analogiškos pozicijos laikosi ir Vilniaus apygardos teismas. Civilinėje byloje Nr. 2A-108-823/2016 konstatuota, jog egzistuoja visos *actio Pauliana* taikymo sąlygos, todėl sandoris pripažintinas negaliojančiu CK 6.66 str. pagrindu, o "apelianto argumentai, susiję su CK 6.930[1] straipsnio taikymu, neturi esminės reikšmės nagrinėjamos bylos rezultatui, todėl teisėjų kolegija dėl šių argumentų plačiau nepasisako". "Vilniaus apygardos teismo 2016 m. sausio 5 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-108-823/2016," ETEISMAI, http://eteismai.lt/byla/260701434728004/2A-108-823/2016)

[144] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2009," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4770fb7a-2974-4375-9cd4-4dbfdbdcafcb; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2014," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b3e7f3ea-cb9e-4c01-827a-490bf59bfc6a

[145] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-469/2015," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f8b25e8b-61e3-4881-9ea6-01770ab68924

[146] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263-706/2015," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6cbf2fda-337b-4284-a336-3a900fee76a2

2015 m. vasario 10 d. Panevėžio apygardos teismas išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės UAB "City Bumas" apeliacinį skundą dėl Panevėžio miesto apylinkės teismo 2014 m. spalio 31 d. sprendimo civilinėje byloje Nr. 2-3903-223/2014 pagal ieškovės BUAB "Modasat One" ieškinį atsakovei UAB "City Bumas" dėl skolos priteisimo. "BUAB "Modasat One" ieškiniu prašė pripažinti negaliojančiais ieškovės UAB „Modasat One" atsiskaitymus su atsakove UAB "City Bumas" pagal atsakovės išrašytus: 2013-10-04 kasos pajamų orderį CTB Nr.0002092 - 1500 Lt sumai, 2013-11-04 pagal kasos pajamų orderį CTB Nr.0002118- 1600 Lt sumai; 2013-12-13 pagal kasos pajamų orderį CTB Nr.0002156- 1 092,72 Lt sumai ir priteisti iš atsakovės UAB „City Bumas" ieškovei 4 192,72 Lt. <...>Ieškovas nurodė, kad ieškovė su atsakove atsiskaitė pažeisdama imperatyvius reikalavimus, šie atsiskaitymai kaip sandėriai pripažintini negaliojančiais CK 6.930[1]str. pagrindu, nes skolininkas atsiskaitė su atsakove pažeisdamas nustatytą eiliškumą. Ieškovė turėjo atsiskaityti VSDFV ir VMI, <...> todėl pažeista antros eilės kreditorių teisė. Ieškovas nurodė, jog sandoriai pripažintini negaliojančiais CK 1.81 str., 6.66 str. pagrindais, kaip pažeidžiantys viešąją tvarką ir prieštarauja gerai moralei, pažeidžia kitų kreditorių interesus."[147] Panevėžio miesto apylinkės teismas 2014-10-31 sprendimu ieškinį tenkino pilnai. Panevėžio apygardos teismas padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, nepadarė proceso teisės normų pažeidimų. "Ieškovei atsiskaitant su atsakove buvo pažeisti kiti kreditorių interesai pagal CK 6.930¹ str. 1 d. numatytą atsiskaitymų eiliškumą, atsiskaitydama iš karto ieškovė faktiškai sumažino turimas lėšas, suteikdama atsakovei viso kreditorinio reikalavimo įvykdymą, taip pažeidžiant kitų ieškovės kreditorių proporcingą reikalavimų tenkinimą"[148]. Šioje byloje Panevėžio apygardos teismas nurodė, jog CK 6.66 str. 1 d. pateiktas nebaigtinis sąrašas atvejų, kokiu būdu skolininko sudarytu sandoriu galima pažeisti kreditoriaus interesus, o CK 6.930[1] str. pažeidimas suprantamas kaip CK 6.66 str. 1 d. reglamentuotas "kitos kreditoriaus interesų teisių pažeidimas"[149]. Analogiška pozicija sutinkama ir apeliacinės instancijos teismo praktikoje.

2016 m. lapkričio 15 d. Lietuvos apeliacinis teismas išnagrinėjo civilinę bylą Nr. 2A-771-241/2016 pagal atsakovo G. M. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2016 m. kovo 31 d. sprendimo, priimto civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarosios akcinės bendrovės „Kresko" ieškinį atsakovui G. M. dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu. Ieškovė BUAB „Kresko" kreipėsi į teismą prašydama pripažinti negaliojančia 2013 m. lapkričio 22 d. Tarpusavio skolų užskaitymo sutartį Nr. 001, taikyti restituciją ir priteisti ieškovei iš atsakovo G.

[147] "Panevėžio apygardos teismo 2015 m. vasario 10 d.nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-137-755/2015," ETEISMAI, http://eteismai.lt/byla/17173629074123/2A-137-755/2015?word=CK%206.930-%201
[148] Ibid.
[149] Ibid.

M. 66 709,68 Eur sumą. Ieškovas[150] nurodė, jog ieškovė ginčo sandorio sudarymo metu buvo nemoki, jos turtui buvo taikomi areštai, pradėtos vykdomosios bylos, ieškovė neturėjo pakankamai pinigų visiems atsiradusiems piniginiams įsipareigojimams įvykdyti vienu metu, todėl turėjo pareigą laikytis mokėjimų eilės tvarkos, nustatytos CK 6.930[1] straipsnyje. Tačiau ieškovė šios pareigos nevykdė, todėl ginčo sandoris pripažintinas negaliojančių *ab initio*. Vilniaus apygardos teismas 2016 m. kovo 31 d. sprendimu ieškinį patenkino visiškai, pripažino negaliojančia 2013 m. lapkričio 22 d. šalių sudarytą Tarpusavio skolų užskaitymo sutartį Nr. 001, taikė restituciją ir priteisė ieškovei iš atsakovo 66 709,68 Eur sumą. Teismas vertino, kad ieškovės pateikti rašytiniai įrodymai patvirtina, jog yra visos sąlygos *actio Pauliana* instituto taikymui ir ieškinyje nurodytam sandoriui pripažinti negaliojančiu. Lietuvos apeliacinis teismas padarė išvadą, jog CK 6.930[1] str. pažeidimas nėra savarankiškas sandorio negaliojimo pagrindas, o turėtų būti suprantamas kaip kitų įmonės kreditorių interesų gauti savo reikalavimų patenkinimą vienodomis sąlygomis pažeidimas, t. y. CK 6.930[1] str. pažeidimas traktuotinas viena iš *actio Pauliana* taikymo sąlygų, įtvirtinta CK 6.66 str. 1 d. Apibendrinant teigtina, jog nacionaliniai teismai nėra priėmę vieningos nuomonės dėl CK 6.930[1] str. bei CK 6.66 str. koreliacijos. Nors ir konstatuojamas CK 6.930[1] str. imperatyvumas, tačiau ne visais atvejais sandoris pripažįstamas niekiniu CK 1.80 str. pagrindu.

Prieš CK 6.930[1] įsigaliojimą, t. y. nuo 1999 m. gruodžio 2 d. iki 2009 m. liepos 1 d. galiojo Laikinasis mokėjimų eilės tvarkos įstatymas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, jog "mokėjimų vykdymas atsiskaitant tik su vienu iš kreditorių, taip pažeidžiant kitų kreditorių teises, patenka į Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo taikymo sritį. Nesilaikant mokėjimų eiliškumo, pažeidžiama Laikinajame mokėjimų eilės tvarkos įstatyme nustatytą mokėjimų tvarka, tokie mokėjimai prieštarauja imperatyviosioms įstatymo nuostatoms, todėl atlikti mokėjimai pripažintini niekiniais ir negaliojančiais, jiems taikytini CK 1.80 str. 2 dalyje nurodyti niekinių sandorių negaliojimo padariniai, t. y. restitucija. Jos pagrindu visos pervestos lėšos turi būti grąžintos kaip pervestos pažeidžiant nustatytą tvarką."[151] Siekiant atskleisti, ar nustatant sandorio negaliojimo pagrindą, esant CK 6.930[1] str. pažeidimui, galėtų būti taikoma analogija ir vadovaujamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinėje byloje Nr. 3K-3-510/2012 pateiktais išaiškinimais, tikslinga atlikti CK 6.930[1] str. ir Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo lyginamąją analizę.

CK 6.930[1] str. ir Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo nuostatos skirtos reguliuoti tuos pačius teisinius santykius, t. y. abiem šiais teisės aktais siekiama sureguliuoti atsiskaitymų eiliškumą. Pažymėtina, jog Civilinio kodekso nuostata taikoma platesniam subjektų ratui.

[150] Ieškinį Vilniaus apygardos teismui pateikė BUAB „Kresko" bankroto administratorius.
[151] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-510/2012," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0e915b33-b201-4c7b-8703-8b29f4167b48

Priešingai negu Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo nuostatų, CK 6.930[1] str. reikalavimų privalo laikytis ne tik juridiniai, tačiau ir fiziniai asmenys. Įstatymų leidėjas, Civilinį kodeksą papildydamas 6.930[1] straipsniu, siekė "nustatyti vienodą, socialiai teisingą atsiskaitymų tarp juridinių asmenų, taip pat atsiskaitymų dalyvaujant fiziniams asmenims, užsiimantiems ūkine komercine veikla, eiliškumą grynaisiais ir negrynaisiais pinigais, siekiant išvengti galimo ūkio subjektų piktnaudžiavimo, kai turinti finansinių sunkumų įmonė atsiskaito visų pirma su pasirinktais kreditoriais ir, neatsiskaičiusi su darbuotojais ir valstybės, savivaldybių ar Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetais, inicijuoja bankrotą"[152]. Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo 1 straipsnyje reglamentuotas šio teisės akto tikslas – šis įstatymas nustato mokėjimų eilės tvarką, kai juridinis asmuo ar juridinio asmens teisių neturinti įmonė visiems atsiradusiems piniginiams įsipareigojimams įvykdyti vienu metu neturi pakankamai pinigų". Darytina išvada, jog įstatymų leidėjas priimdamas šiuos du teisės aktus, siekė to paties tikslo – nustatyti atsiskaitymo eiliškumo tvarką skolininkams, negalintiems vienu metu padengti visų piniginių įsipareigojimų kreditoriams. Atsižvelgiant į tai, kad minėti teisės aktai reglamentavo panašius teisinius santykius, tik teisės aktai galiojo skirtingu laikotarpiu, autorės nuomone, tikslinga, sprendžiant klausimą dėl CK 6.930[1] str. pažeidimo pasekmių, vadovautis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimais dėl Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos pažeidimo pasekmių.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog Civilinio kodekso papildymas 6.930[1] str., nepaneigia nemokaus skolininko pirmenybės suteikimo vienam iš kreditorių kaip *actio Pauliana* sąlygos (CK 6.66 str. 1 d.) egzistavimo. Nors Civiliniame kodekse tiesiogiai ir nėra reglamentuota, tačiau sistemiškai aiškinant CK 6.66 str. 1 d. ir CK 6.930[1] str. nuostatas, teigtina, jog pirmenybės vienam iš kreditorių suteikimas kaip *actio Pauliana* sąlyga galimas tuo atveju, kai pirmenybė suteikiama tos pačios eilės kreditoriui, t. y. lygiareikšmėje padėtyje esančiam kreditoriui, nepažeidžiant CK 6.930[1] str. imperatyvių reikalavimų. Priešingu atveju, t. y. nustačius CK 6.930[1] str. pažeidimą, sandoris pripažintinas niekiniu kaip prieštaraujantis imperatyviems įstatymo reikalavimams (CK 1.80 str.).

2.3. Restitucija kaip sandorio negaliojimo teisinė pasekmė

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje laikomasi pozicijos, jog "sandorių negaliojimo instituto paskirtis – užtikrinti sandorių ir jų pagrindu susiklosčiusių civilinių teisinių

[152] "Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.9301 straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas," TAR, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6v_IclBGdZAJ:https://www.e-tar.lt/rs/lasupplement/3e69853034e711e498fd813c949964e1/9ff1916134f811e498fd813c949964e1/+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

santykių stabilumą, apginti civilinių teisinių santykių subjektų teises, įgytas sandorių pagrindu“[153]. “Griaunant sandorį, t. y. pripažįstant jį negaliojančiu, griūva ir šio sandorio sukelti teisiniai padariniai: duodamas impulsas civilinės apyvartos nestabilumui“[154]. “Sandorio negaliojimo instituto esmė yra ta, kad negaliojantis sandoris nesukelia tų pasekmių, kurių siekė jo dalyviai, jis sukelia sandorio negaliojimo pasekmes“[155]. “Negaliojantis sandoris, nesukeldamas tų teisinių pasekmių, kurios turėjo būti pasiektos vykdant sudarytą sandorį, sukelia kitokio pobūdžio teisines pasekmes, sandoris negalioja, todėl viskas turi būti grąžinta į padėtį, buvusią iki jo sudarymo, viskas, kas tokio sandorio pagrindu vieno asmens buvo perduota kitam, turi būti grąžinta“[156]. Teisės doktrinoje sutinkama nuomonė, jog bendroji sandorių negaliojimo pasekmė yra restitucijos taikymas[157], t. y. “restitucija yra pagrindinis sandorių negaliojimo padarinys“[158]. Siekiant atskleisti, ar atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais mokėjimo eiliškumo pažeidimas gali būti tapatinamas su *actio Pauliana* instituto taikymo sąlyga, t. y. pirmenybės vienam kreditoriui suteikimu, toliau tikslinga analizuoti tai, kokius teisinius padarinius sukuria sandorio pripažinimas negaliojančiu CK 1.80 str. pagrindu ir CK 6.66 str. pagrindu. Atlikus teismų praktikos bei teisės doktrinos analizę, bus galima atsakyti į klausimą, ar CK 6.930[1] str. pažeidimo kaip *actio Pauliana* sąlygos (CK 6.66 str. 1 d.) traktavimas turi įtakos netinkamam restitucijos taikymui ir, atitinkamai, netinkamam kreditoriaus bei skolininko interesų pusiausvyros užtikrinimui[159].

CK 6.145 str. 1 d. reglamentuoja, jog restitucija yra taikoma tais atvejais, kai asmuo kitam asmeniui privalo grąžinti turtą, kuris buvo gautas neteisėtai, per klaidą, taip pat, kai sandorį neįmanoma įvykdyti dėl *force majeure* aplinkybių arba dėl to, jog **sandoris, kurio pagrindu buvo gautas turtas, pripažintas negaliojančiu *ab initio***. Terminas “restitucija“ žodynuose apibrėžiamas kaip „negaliojančio santorio šalių turtinės padėties, buvusios iki jo sudarymo, visiškas arba dalinis atkūrimas“[160]. Europos sutarčių teisės principai[161] (angl. *Principles of European Contract Law*) nustato, jog tuo atveju, kai sandoris yra pripažįstamas negaliojančiu, šalys viena iš kitos gali reikalauti grąžinti tai, ką kiekviena iš jų yra perdavusi vykdant sutartį

[153] “Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2011,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2acc47d3-5727-495f-bedf-d587ca4da89c
[154] Valentinas Mikelėnas, “Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)“ *Justitia* 4 (62) (2006): 3.
[155] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2009,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=608273ec-ac7a-400a-b703-c00bb9d5f1fe
[156] Asta Dambrauskaitė, *supra note* 11, p. 126
[157] Ibid, p. 127
[158] Alfonsas Vileita ir kt., *supra note* 17, p. 366.
[159] Magistro baigiamjamame darbe autorė detaliau neanalziuoja restitucijos instituto. Teismų praktika analizuojama tik tiek, kiek būtina atskeisti, kokią įtaką netinkamas sandorio negaliojimo pagrindo nustatymas turi krditoriaus, skolininko bei trečiųjų asmenų užtikrinimui. Detaliau restitucijos institutą analizavo Asta Dambrauskaitė monografijoje „Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės“, taip pat straipsnyje „Restitucijos taikymo sandorių pripažinimo negaliojančiais problemos“.
[160] “Tarptautinių žodžių žodynas,“, žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d., http://www.terminai.lt/?s=restitucija&submit.x=0&submit.y=0&submit=Search
[161] “Principles of European Contract Law,“ žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d., http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/e ngelsk_partI_og_II.htm;

(PECL 4:115 str., PECL 15:104 str.). Be minėto *soft law* instrumento, restitucijos taikymo klausimai įtvirtinti ir UNIDROIT tarptautinių komercinių sutarčių principų[162] 3.2.15 straipsnyje. Šiuose *soft law* instrumentuose numatytas restitucijos taikymas natūra, o tais atvejais, kai restitucija natūra negalima, sumokant ekvivalentą pinigais (PECL vartojamas terminas „protinga pinigų suma“, UNIDROIT principuose vartojama sąvoka “kompensacija“ (3.2.15 str. 4 d.)). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje restitucija apibūdinama kaip prievolinis teisinis pažeistų teisių gynimo būdas, kurio esmė yra šalių, gavusių turtą nuginčyto sandorio vykdymo metu, pareiga grąžinti jį viena kitai, kaip atkuriant *status quo ante*, t. y. pritaikius restituciją, asmuo negali gauti mažiau, negu iš jo buvo paimta, tačiau negali gauti ir daugiau, negu turėjo[163]. Civiliniame kodekse yra išskirtos dvi negaliojančių sandorių rūšys, t. y. niekinis sandoris (CK 6.225 str. 1 d., CK 1.78 str.) ir nuginčijamas sandoris (CK 6.225 str. 3 d., CK 1.78 str.), kurie sukuria skirtingas teisines pasekmes, teismui konstatavus sandorio negaliojimo faktą.

CK 1.80 str. 1 d. reglamentuota, jog tuo atveju, kai sandoris prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms, jis yra niekinis ir negalioja. CK 6.66 str. 1 d. numato kreditoriaus **teisę** ginčyti skolininko sudarytus sandorius, egzistuojant *actio Pauliana* ieškinio tenkinimo sąlygų visetui. Remiantis CK 1.80 str. 2 d., kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai **visa**, ką yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima grąžinti to, ką yra gavusi, natūra, – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatymai nenumato kitokių sandorio negaliojimo pasekmių. Pagal CK 6.66 str. 4 d., sandorio pripažinimas negaliojančiu sukelia teisines pasekmes tik ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu pareiškusiam kreditoriui ir **tik tiek, kiek būtina kreditoriaus teisių pažeidimui pašalinti.** Tuo atveju, kai ginčijamo sandorio šalis yra bankrutuojantis asmuo, tokiu atveju CK 6.66 str. 4 d. nuostatos taikomos sistemiškai kartu su ĮBĮ 35 str.[164] “Skolininko nepagrįstai perleistas turtas (pinigai) grąžinamas bankrutuojančiai įmonei į bendrą turto masę ir naudojamas atsiskaityti su visais kreditoriais ĮBĮ nustatyta tvarka”[165]. “Restitucija taikoma ne mechaniškai, o atsižvelgiant į įstatyme numatytas restitucijos taikymo sąlygas ir jų taikymui reikšmingas konkrečios bylos aplinkybes. Kadangi *actio Pauliana* suteikia ne sandorio šaliai – kreditoriui teisę ginčyti skolininko su trečiaisiais asmenims sudarytus sandorius, tai, taikant šį institutą *kaip vieną išimtinių sandorių negaliojimo atvejų*, būtina užtikrinti

[162] “UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010,“ žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d., http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf
[163] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124-706/2015,“ LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0cce7aaf-d4a5-4d2b-9539-1a57f08cb618
[164] Laikotarpyje nuo 2015 m. sausio 1 d. iki 2016 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išnagrinėjo 16 bylų dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu CK 6.66 str. pagrindu . 87,5 proc. atvejų ginčijamo sandorio šalį atstovavo bankroto administratorius (šaltinis: www.infolex.lt)
[165] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-573/2005,“ LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=28946

kreditoriaus, skolininko ir jo turtą įsigijusio trečiojo asmens interesų pusiausvyrą"[166]. Darbo autorė siekia atkleisti, kodėl netinkamas CK 6.930[1] str. pažeidimo kvalifikavimas kaip *actio Pauliana* sąlyga, gali turėti neigiamos įtakos skolininko, kreditoriaus bei trečiųjų asmenų interesų užtikrinimui. Tikslinga, atlikus Lietuvos bei užsienio valstybių teismų praktikos analizę, palyginti, kokia apimtimi restitucija taikoma tuo atveju, kai sandoriai pripažįstami negaliojančiais CK 1.80 str., ir CK 6.66 str. numatytais pagrindais. Ši lyginamoji analizė padėtų atskleisti, kokias teisines pasekmes kiekvienu atveju sandorio pripažinimas negaliojančiu sukelia sandorio šalims, tretiesiems asmenims.

2015 m. sausio 30 d. Lietuvos apeliacinis teismas išnagrinėjo civilinę bylą Nr. 2A-83-943/2015 dėl dovanojimo sutarties pripažinimo negaliojančia ir restitucijos taikymo. Ieškovas DNB bankas ieškinyje nurodė, jog "jis Kredito linijos sutarties, sudarytos 2006 m. rugsėjo 22 d., pagrindu atsakovo V. S. atžvilgiu turi neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę. <...> Atsakovo įsipareigojimai ieškovui 2013 m. spalio 7 d. sudarė 215 423,60 Lt. <...> Pagal Kredito linijos sutartį įkeisto turto vertė buvo mažesnė, negu neįvykdyti įsipareigojimai. Įkeistus nekilnojamuosius daiktus bankas perėmė už 56 000 Lt, tuo tarpu, dovanojimo sutartyje ginčo turtas įvertintas 280 000 Lt suma. <...>Teismas, įvertino tai, jog Nekilnojamojo turto registre nurodyta ginčijamu sandoriu perleisto turto vertė sudaro 257 941,87 Lt , o skolininko V. S. prievolės kreditoriui AB DNB bankui dydis 2013 m. spalio 7 d. duomenimis sudarė 215 423,60 Lt . Be to, daiktinės teisės (hipotekos) į ginčijamu sandoriu perleistus daiktus turėtojo AB "Citadelė" bankas reikalavimas dėl negrąžinto kredito, kylantis iš 2004 m. gegužės 25 d. Kreditavimo sutarties Nr. BKS/K14/023, remiantis šios sutarties sąlygų pakeitimais, 2010 m. gruodžio 13 d. sudarė 29 484,39 Lt."[167]Atsižvelgęs į nustatytas aplinkybes, Lietuvos apeliacinis teismas dovanojimo sutartį pripažino negaliojančia *actio Pauliana* pagrindu bei pritaikė restituciją natūra, t. y. turtas, kuris dovanojimo sutarties pagrindu perduotas apdovanotajai, grąžintas dovanotojui. Teigtina, jog tokia Lietuvos apeliacinio teismo pozicija neatitinka CK 6.66 str. 4 d. reikalavimų. Bendra įsiskolinimo suma kreditoriams DNB bank ir AB "Citadele" sudarė 244 907,99 Lt. O dovanojimo sutartimi perleistas turtas įvertintas 280 000 Lt suma (Nekilnojamojo turto registre nurodyta turto vertė 257 941,87 Lt). Pagal CK 6.66 str. 4 d. sandorio pripažinimas negaliojančiu sukelia teisines pasekmes tik ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu pareiškusiam kreditoriui ir tik tiek, kiek būtina kreditoriaus teisių pažeidimui pašalinti, išieškojimą pagal kreditoriaus reikalavimą nukreipiant į perduotą pagal skolininko sudarytą sandorį turtą, jo vertę ar lėšas (CK 6.66 str. 4 dalis)[168]. Lietuvos

[166] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-130/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4a2c48de-3db2-4f96-9d44-07d6fc50723a

[167] "Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-83-943/2015," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c886150d-0963-48f0-8d0b-17b5e325ee67

[168] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2001," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=25493; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo

Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, jog "restitucijos ypatumai *actio Pauliana* instituto taikymo atveju lemia ir teismo sprendimo rezoliucinės dalies ypatumus tenkinant šį ieškinį. Teismas, tenkindamas *actio Pauliana*, pagal byloje pareikštus reikalavimus ir ginčo išsprendimo rezultatą turėtų pasirinkti, dėl ko pasisakyti rezoliucinėje dalyje:

1) dėl turto perleidimo sandorio pripažinimo negaliojančiu (**viso ar dalies**) nuo jo sudarymo momento;

2) dėl kreditoriaus reikalavimo patenkinimo (jeigu jis nebuvo patenkintas ankstesniu teismo sprendimu);

3) dėl kreditoriaus reikalavimo nukreipimo į skolininko perleistą turtą;

4) dėl likusio po kreditoriaus reikalavimo patenkinimo turto (jo vertės) grąžinimo skolininkui, jeigu pripažįstamas negaliojančiu visas sandoris;

5) **dėl trečiajam asmeniui liekančio turto, jeigu pripažįstama negaliojančia tik dalis sandorio**;

6) dėl trečiajam asmeniui grąžinamo turto, kurį jis perdavė skolininkui pagal pripažintą negaliojančiu sandorį (ar jo dalį), kaip tai nustatyta CK 6.145 straipsnyje."[169]

Atsižvelgiant į tai, kad įsiskolinimo suma kreditoriams sudarė 244 907,99 Lt, o ginčo sandoriu perleistas turtas įvertintas 280 000 Lt suma, darytina išvada, jog buvo pažeistas CK 6.66 str. 4 d. reikalavimas. Taikant *restitutio in integrum* neužtikrinti trečiojo asmens (apdovanotojo) interesai. Vienašalis restitucijos taikymas natūra būtų galimas tuo atveju, jeigu sandoris būtų pripažintas niekiniu ir negaliojančiu (CK 1. 80 str.).

2015 m. liepos 3 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėmė nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-442-686/2015, kurioje buvo nagrinėjamas Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo taikymo įskaitymo sutarčiai klausimas, sprendžiant dėl šio sandorio galiojimo. "Ieškovė BUAB "Kavitas" <...> kreipėsi į teismą, prašydama atsakovės UAB "Pergalės koncernas" 2008 m. gegužės 30 d. sudarytą įskaitymo sandorį, kaip pažeidžiantį ieškovės ir jo kreditorių interesus, pripažinti negaliojančiu nuo sudarymo momento bei priteisti iš atsakovės 91 604 Lt (26 530,35 Eur). <...> UAB "Kavitas" 2008 m. sausio 2 d. pirkimo–pardavimo sutartimi pardavė atsakovei UAB "Pergalės koncernas" 91604 UAB "Geležinkelio detalės"

2003 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-174/2003," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=8479; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584/2006," ETEISMAI, http://eteismai.lt/byla/250380624200768/3K-3-584/2006; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-497/2006," LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=30383

[169] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. 29" LAT, žiūrėta 2016 m. birželio 7 d., http://documents.tips/documents/aeiausiojoteismopraktikosdaelactiopaulianaanetiesioginioieakiniosulaikymoteisaesir prevencinioieakinioinstitutataikymoapavalganr291.html

paprastąsias vardines akcijas. Šalys pagal UAB "Pergalės koncernas" 2008 m. gegužės 30 d. buhalterinę pažymą įskaitė ieškovės už paslaugas atsakovei mokėtiną 91 604 Lt (26 530,35 Eur) sumą ir ieškovės iš atsakovės už akcijas gautiną tokią pat sumą"[170]. Cituodamas ankstesnę savo praktiką[171], Lietuvos Aukščiausiasis Teismas akcentavo, jog "reikalavimo teisės perleidimo sandoriai, sudaryti, siekiant atsiskaityti su kreditoriumi, taip pat pažeidžia Laikinojo mokėjimų eilės tvarkos įstatymo 3 str. imperatyviąsias nuostatas, jei perleidžiama reikalavimo teise atsiskaitoma nesilaikant šiame straipsnyje nustatytos kreditorių pirmumo eilės."[172] Teismas konstatavo, jog ginčijamas sandoris yra negaliojantis nuo jo sudarymo momento, remiantis CK 1.78 str. 5 d. , 1.80 str. 1 d., 1.95 str. 1 d.) numatytais pagrindais. Spręsdamas restitucijos taikymo klausimą, Teismas ieškovei BUAB „Kavitas" iš atsakovės UAB "Pergalės koncernas" priteisė 91 604 Lt (26 530,35 Eur) sumą, mokėtiną pagal šalių sudarytą 2008 m. sausio 2 d. sudarytą pirkimo–pardavimo sutartį. Apibendrinant teigtina, jog "sandorio pripažinimas negaliojančiu panaikina jo teisinę galią"[173], t. y. atkuriama s*tatus quo ante*. Remiantis cituota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, taikant analogiją, galima daryti išvadą, jog, nustačius CK 6.930^1 str. pažeidimą sandoris yra niekinis ir taikoma *restitutio in integrum*, t. y. priešingai negu *actio Pauliana* atveju, restitucijos taikymo apimčiai neturi įtakos ginčijamą sandorį sudariusios šalies įsipareigojimų dydis kreditoriui.

Sandorį pripažinus negaliojančiu tiek CK 1.80 str. pagrindu, tiek remiantis *actio Pauliana* nuostatomis, teisinės pasekmės atsiranda ne tik ginčijamą sandorį sudariusiam skolininkui, tačiau ir tretiesiems asmenims. Tikslinga analizuoti tai, kokios sandorio negaliojimo pasekmės kiekvienu iš šių atvejų kyla trečiųjų asmenų atžvilgiu. Tokia analizė padėtų išsamiau atskleisti, ar CK 6.930^1 str. pažeidimo traktavimas viena iš *actio Pauliana* sąlygų nesąlygoja trečiojo asmens, sudariusio ginčijamą sandorį, o taip pat ir kreditoriaus interesų pažeidimo.

Tuo atveju, kai atlygintinas sandoris laikomas negaliojančiu CK 1.80 str. arba *actio Pauliana* pagrindais, o ginčijamo sandorio pagrindu turtas buvo perleistas sąžiningam trečiajam asmeniui, sandorio pripažinimas negaliojančiu nesukelia teisinių sandorio negaliojimo pasekmių sąžiningam turto įgijėjui. "Pagal CK 6.66 str. 5 dalį sandorio pripažinimas negaliojančiu neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms į turtą, kuris buvo pripažinto negaliojančiu sandorio objektas. Šią teisės normą reikia taikyti kartu su CK 1.80 str. 4 d. ir 4.96 str. 3 dalimi, kuriose reglamentuojamas turto išreikalavimas iš sąžiningo įgijėjo. Jeigu sandoris buvo neatlygintinis,

[170] "Lietuvos Aukščausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-442-686/2015," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=dfdc0b7f-8d80-413a-8708-568c03f94880
[171] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-130/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4a2c48de-3db2-4f96-9d44-07d6fc50723a
[172] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400/2013," LITEKO, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=305c8f75-2f61-4496-990d-08e06f9a76da
2015 m. liepos 3 d. Lietuvos Aukščausiojo Teismo nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-442-686/2015
[173] Asta Dambrauskaitė, *supra note* 11, p. 109.

turtą galima išreikalauti ir iš sąžiningo įgijėjo, tačiau jeigu sandoris yra atlygintinis, o kita sandorio šalis sąžininga, tai, CK 6.66 str. 5 dalį aiškinant sistemiškai, kartu su šio straipsnio 2 dalimi, darytina išvada, kad tokiais atvejais *actio Pauliana* negali būti tenkinamas“[174]. CK 1.80 str. 4 d. įtvirtina sąžiningų trečiųjų asmenų interesų apsaugą sprendžiant restitucijos taikymo klausimą. Remiantis minėto straipsnio nuostatomis, turtas, buvęs pripažinto negaliojančiu sandorio dalyku, negali būti išreikalautas iš jį sąžiningai įgijusio trečiojo asmens, išskyrus šio kodekso 4.96 str. 1, 2 ir 3 dalyse numatytus atvejus[175] (CK 1.80 str. 4 d.). Apibendrinant tai, kas išdėstyta, teigtina, jog imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujančio sandorio pagrindu sąžiningo trečiojo asmens įgytas turtas iš jo nėra išreikalaujamas, tačiau, nepriklausomai nuo to, pats sandoris laikomas negaliojančiu. Tuo atveju, kai *actio Pauliana* ginčijamo atlygintino sandorio pagrindu sąžiningas trečiasis asmuo (sandorio šalis) įgijo turtą, tokiu atveju sandoris nėra pripažįstamas negaliojančiu ir neatsiranda sandorio negaliojimo teisinės pasekmės, t. y. neegzistuoja *actio Pauliana* tenkinimo sąlygų visetas.

Tinkamas sandorio negaliojimo pagrindo nustatymas sąlygoja kreditoriaus, skolininko bei trečiojo asmens, sudariusio su skolininku ginčijamą sandorį interesų pusiausvyros užtikrinimą. CK 6.930[1] str. pažeidimo traktavimas kaip *actio Pauliana* sąlyga (pirmenybės vienam kreditoriui suteikimas) nulemia tai, jog taikant sandorio negaliojimo teisines pasekmes (kai CK 6.66 str. nuostatos netaikomos kartu su bankroto procesą reglamentuojančiomis *lex specialis*) nėra taikoma *restitutio in integrum*. Tuo atveju, jeigu skolininkas turi daugiau kreditorių, o ne tik tą, kuris kreipėsi į teismą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, tokiu atveju, sandorį pripažinus niekiniu ir išsprendus restitucijos taikymo klausimą, skolininko turtinė padėtis galimai pagerėtų (tai priklauso nuo sandorio sumos) taip, jog pastarasis galėtų atsiskaityti ne tik su sandorį ginčijančiu kreditoriumi, t. y. nebūtų taikomos CK 6.66 str. 4 d. nuostatos. Tai aktualu tuo atveju, kai, nors skolininkas gera valia ir nevykdo savo prievolių, tačiau yra inicijuotas priverstinis teismo sprendimų vykdymo procesas.

Taigi galime daryti išvadą, jog pripažinus CK 6.930[1] str. imperatyviu ir taikant niekinio sandorio negaliojimo teisines pasekmes, yra užtikrinami ne tik sandorį ginčijančio kreditoriaus,

[174] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-497/2006,“ LAT, http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=30383

[175] Jeigu ginčo šalis siejo prievoliniai, o ne daiktiniai teisiniai santykiai, tai ginčo santykiams spręsti neturėjo būti taikytos CK 4.96 straipsnio 2 dalies nuostatos, draudžiančios išreikalauti daiktą iš sąžiningo įgijėjo. CK 4.96 straipsnis taikomas tik kai daikto savininkas nėra sandorio šalis, o sandorį dėl jo daikto sudarė kitas asmuo savo vardu arba kai sandoris neteisėtai buvo sudarytas daikto savininko vardu, o daiktą įsigijęs pirkėjas kito sandorio pagrindu jį perleido trečiajam asmeniui, kurio su pirmuoju daikto savininku nesiejo jokie prievoliniai teisiniai santykiai (“Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutartis civlininėje byloje Nr. 3K-3-218-695/2015,“ TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5019750A930F)

skolininko bei ginčijamą sandorį sudariusio trečiojo asmens, o taip pat ir kitų skolininko kreditorių interesai.

IŠVADOS

1. *Actio Pauliana* institutas, nors nacionalinėje teismų praktikoje ir apibūdinamas kaip kompensacinis mechanizmas, tačiau laikytinas išimtiniu sandorių negaliojimo atveju, kurio taikymo pasekmė – *restitutio in integrum.* Sandorio negaliojimo teisiniai padariniai gali būti taikomi tik konstatus CK 6.66 str. įtvirtintų sąlygų viseto egzistavimą. Atsižvelgiant į tai, kad teisę ginčyti skolininko su trečiaisiais asmenimis sudarytus sandorius turi ne ginčijamo sandorio šalys, o kreditorius, tai sąlygoja pareigą užtikrinti kreditoriaus, skolininko ir jo turtą įsigijusio trečiojo asmens interesų pusiausvyrą.

2. *Actio Pauliana* institutas žinomas daugelyje kontinentinės teisės tradicjų šalių. Nors šis institutas ir buvo perimtas iš Senovės Romos, tačiau adaptuotas pagal konkrečios valstybės teisinę sistemą. Bendrosios teisės tradicijos šalyse įtvirtintas *actio Pauliana* analogas - *fraudulent conveyance* institutas. Priešingai negu *actio Pauliana* taikymo atveju, *fraudulent conveyance* pagrindu teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius turi ne tik esami, tačiau ir būsimi kreditoriai.

3. CK 6.930^1 straipsnyje įtvirtinta nemokaus asmens asiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo tvarka laikytina imperatyvia įstatymo nuostata. Nors Lietuvos nacionalinių teismų praktikoje nėra vieningos nuomonės dėl CK 6.930^1 str. pažeidimo pasekmių, tačiau remiantis lingvistiniu bei turininguoju teisės normos aiškinimo metodais, atlikus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 str. pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^1 straipsniu įstatymo projekto, aiškinamųjų raštų, lyginamųjų raštų analizę, darytina išvada, jog nemokaus skolininko nukrypimas nuo CK 6.930^1 str. imperatyvių reikalavimų sudarant sandorį sukelia sandorio negaliojimo teisines pasekmes, numatytas CK 1.80 str.

4. CK papildymas 6.930^1 str. nepaneigė nemokaus skolininko pirmenybės suteikimo vienam iš kreditorių kaip *actio Pauliano* sąlygos egzistavimo. Pirmenybės vienam iš kreditorių suteikimas kaip *actio Pauliana* sąlyga galimas tuo atveju, kai pirmybė suteikiama analogiškoje padėtyje esančiam kreditoriui nepažeidžiant CK 6.930^1 str. imperatyvių reikalavimų. Nustačius CK 6.930^1 str. pažeidimą, sandoris laikytinas niekiniu kaip prieštaraujantis imperatyvioms įstatymo normoms (CK 1.80 str.).

5. Netinkamas sandorio negaliojimo pagrindo nustatymas nulemia kreditoriaus, skolininko, trečiojo asmens, sudariusio su skolininku ginčijamą sandorį bei kitų skolininko kreditorių interesų pusiausvyros neužtikrinimą. CK 6.930^1 str. pažeidimo traktavimas kaip *actio Pauliana* sąlyga (CK 6.66 str. 1 d.) sąlygoja *restitutio in integrum* netaikymą. Nustačius CK 6.930^1 str. pažeidimą sandoris yra niekinis ir negalioja, t. y. priešingai negu *actio Pauliana* atveju,

restitucijos taikymo apimčiai neturi įtakos ginčijamą sandorį sudariusios šalies įsipareigojimų dydis kreditoriui.

Darbas baigtas 2016 m. gruodžio 12 d.
Anna Barkutė

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe "*Actio Pauliana* kaip sandorių negaliojimo pagrindas" analizuojamas *actio Pauliana* institutas, kaip savarankiškas sandorių negaliojimo pagrindas, akcentuojant CK 6.66 str. 1 d. reglamentuotą *actio Pauliana* sąlygą, t. y. pirmenybės vienam kreditoriui suteikimas. Siekiant išsiaiškinti *actio Pauliana* instituto sampratą, raidą, taikymo sąlygas bei identifikuoti praktikoje kylančias problemas, susijusias su CK 6.930^1 str. pažeidimu, analizuojama Lietuvos bei užsienio autorių teisės doktrina, nacionaliniai bei tarptautiniai teisės aktai, taip pat Lietuvos nacionalinių teismų praktika šiuo klausimu. Magistro baigiamajame darbe atskleista *actio Pauliana* instituto samprata, šio instituto taikymo sąlygos analizuojamos remiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. Darbe tyrinėjama CK 6.930^1 str. ir *actio Pauliana* koreliacija. Atkreipiamas dėmesys į praktikoje kylančias problemas, susijusias su netinkamu sandorio negaliojimo pagrindo nustatymu esant CK 6.930^1 str. pažeidimui.

Reikšminiai žodžiai: *actio Pauliana*, sandorių negaliojimas, niekiniai sandoriai, nuginčijami sandoriai, *paritas creditorum*.

ANNOTATION

In the master thesis "*Actio Pauliana* as basis for invalidity of transactions" the institute of *actio Pauliana* is analysed as independent basis for invalidity of transactions by emphasizing the condition of *actio Pauliana* laid down in Part 1 Article 6.66 of the Civil Code of Lithuania - provision of priority to one creditor. In order to clarify the concept, development and application conditions of *actio Pauliana* institute, as well as identify the practical issues related to the violation of Article 6.930^1 of the Civil Code, the author analyses the national laws and international legal instruments, case law of Lithuanian national courts, as well as legal doctrine of Lithuanian and foreign scholars. In the master thesis the concept of *actio Pauliana* institute is disclosed. The conditions of its application is researched referring to the case law of Supreme Court of Lithuania. The thesis examines the correlation between Article 6.930^1 of the Civil Code and *actio Pauliana*. Attention is drawn to the practical issues relating to the situation when the basis for invalidity of transactions in case of violation of Article 6.930^1 of the Civil Code is determined unsuitably.

Key words: *actio Pauliana*, invalidity of transactions, void transactions, disputed transactions, *paritas creditorum*.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe "*Actio Pauliana* kaip sandorių negaliojimo pagrindas" analizuojamas *actio Pauliana* institutas, kaip savarankiškas sandorių negaliojimo pagrindas, akcentuojant CK 6.66 str. 1 d. įtvirtintą *actio Pauliana* sąlygą, t. y. pirmenybės vienam kreditoriui suteikimas. Darbe keliamas tikslas – atlikus teisės aktų, teismų praktikos bei doktrinos analizę, apžvelgus *actio Pauliana* taikymo sąlygas sandorių negaliojimo kontekste, atskleisti ar CK 6.930[1] straipsnyje reglamentuoto atsiskaitymo grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumo pažeidimas gali būti traktuojamas kaip CK 6.66 str. 1 dalyje įtvirtintas pirmenybės suteikimas vienam iš kreditorių ir kodėl. Minėto tikslo yra siekiama šiais pagrindiniais uždaviniais: atskleisti *actio Pauliano* prigimtį bei sampratą; apžvelgti actio Pauliana taikymo sąlygas; palyginti užsienio valstybių *actio Pauliana* reglamentavimą bei taikymo salygas teismų praktikoje; išanalizuoti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.930[1] str. genezę bei tikslus; apžvelgti užsienio bei nacionalinę teismų praktiką, susijusią su CK 6.930[1] str. taikymu *actio Pauliana* instituto kontekste; pateikti apibendrintus argumentus, dėl kokių priežasčių negalimas sandorio pripažinimas negaliojančiu CK 6.66 str. pagrindu tuo atveju, kai egzistuoja CK 6.9301 str. pažeidimas.

Dėstomosios dalies pirmajame skyriuje yra atskleidžiama *actio Pauliana* instituto samprata, raida, taip pat sandorio negaliojimo kontekste analizuojamos *actio Pauliana* sąlygos. Atlikus teismų praktikos bei teisės doktrinos ir teisės aktų analizę, nustatyta, jog iš Senovės Romos teisės perimtas *actio Pauliana* institutas, nors teismų praktikoje ir apibūdinamas kaip kompensacinis mechanizmas, skirtas ginti kreditorių teises, tačiau tai yra ir savarankiškas sandorių negaliojimo pagrindas. *Actio Pauliana* institutas, kaip kreditoriaus teisių gynimo būdas, taipogi yra ir vienas iš pagrindų, ribojančių sutarčių laisvę, todėl, siekiant sandorį pripažinti negaliojančiu, būtinas *actio Pauliana* taikymo sąlygų viseto konstatavimas. Dėstomosios dalies antrajame skirsnyje yra analizuojama Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.930[1] str. genezė, apžvelgiama užsienio bei nacionalinė teismų praktika, susijusi su CK 6.930[1] str. taikymu *actio Pauliana* instituto kontekste . Nustatyta, jog Civilinio kodekso papildymas 6.930[1] straipsniu, nepaneigė nemokaus skolininko pirmenybės suteikimo vienam iš kreditorių kaip *actio Pauliano* sąlygos (CK 6.66 str. 1 d.) egzistavimo. Sistemiškai aiškinant CK 6.66 str. 1 d. ir CK 6.930[1] str. nuostatas, padaryta išvada, jog pirmenybės vienam iš kreditorių suteikimas kaip *actio Pauliana* sąlyga galimas tuo atveju, kai pirmybė suteikiama tokioje pačioje padėtyje esančiam kreditoriui, nepažeidžiant CK 6.930[1] str. imperatyvių reikalavimų. Nustačius CK 6.930[1] str. pažeidimą, sandoris pripažintinas niekiniu kaip prieštaraujantis imperatyviems įstatymo reikalavimams (CK 1.80 str.).

SUMMARY

In master thesis "*Actio Pauliana* as basis for invalidity of transactions" the institute of *actio Pauliana* is analysed as independent basis for invalidity of transactions by emphasizing one of the conditions of *actio Pauliana* regulated in Part 1 Article 6.66 of the Civil Code - provision of priority to one creditor. Objective of the thesis – after having performed the analysis of legal acts, case law and doctrine, reviewed the application conditions of *actio Pauliana* in the context of transaction invalidity, to reveal whether and why the violation of order of payment in cash and non-cash regulated in Article 6.930^1 of the Civil Code can be treated as provision of priority to one of creditors laid down in Part 1 Article 6.66 of the Civil Code of Lithuania. The said objective is achieved with the help of the following key tasks: to reveal the nature and concept of *actio Pauliana*; to review the conditions of application of *actio Pauliana*; to compare the regulation of *actio Pauliana* in foreign countries and application conditions in case law; to analyse the genesis and objectives of Article 6.930^1 of the Civil Code of Lithuania; to review the national case law related to the application of Article 6.930^1 of the Civil Code in the context of *actio Pauliana* institute; to provide the summarized arguments of the reasons why the recognition of transaction as invalid on the basis of Article 6.66 of the Civil Code is impossible if the violation of 6.930^1 of the Civil Code exists.

The first chapter reveals the concept and development of *actio Pauliana* institute, as well as analyses *actio Pauliana* conditions in the context of transaction invalidity. After having performed the analysis of case law, legal doctrine and legal acts, it was determined that although *actio Pauliana* institute has been derived from ancient Rome, is described in case law as compensatory mechanism to defend the rights of creditors, but it is also a basis to recognise transaction as invalid. *Actio Pauliana* institute, as a remedy of creditors, is also one of the basis that limits the freedom of contract, therefore in order to declare the transaction as invalid, the statement of all *actio Pauliana* conditions of application is necessary. The second chapter analyses the genesis of Article 6.930^1 of the Civil Code of the Republic of Lithuania and reviews the national case law related to application of Article 6.930^1 of the Civil Code of Lithuania in the context of *actio Pauliana* institute. It was determined that the addition of the Civil Code by Article 6.930^1 did not deny the provision of priority of insolvent debtor to one of the creditors as the existence of *actio Pauliana* condition (Part 1 Article 6.66). The systematic interpretation of provisions of Part 1 Article 6.66 of the Civil Code and Article 6.930^1 of the Civil Code led to a conclusion that provision of priority to one of the creditors as *actio Pauliana* condition is possible if the priority is provided to the creditor in the same situation without the violation of mandatory requirements of Article 6.930^1 of the Civil Code of Lithuania. After having determined the

violation of Article 6.930[1] of the Civil Code, the transaction is declared void as contrary to mandatory requirements of the law (Article 1.80 of the Civil Code).

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. “Lietuvos Respublikos Konstitucija.“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

2. “Kreditoriams kenksmingų skolininko aktų ginčijimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 367, 1931.

3. “1964 m. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinis kodeksas.“. *LTSR įstatymų sąvadas*, 1964-07-07.

4. “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.” *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).

5. “Civil Code of Belgium.“. Žiūrėta 2016 m. liepos 9 d. http://www.droitbelge.be/codes.asp#civ

6. “Civil Code of France.“. Žiūrėta 2016 m. liepos 9 d. https://archive.org/stream/frenchcivilcodea00franuoft/frenchcivilcodea00franuoft_djvu.txt

7. “Civil Code of the Netherlands.“. Žiūrėta 2016 m. liepos 9 d. http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm

8. “The Dutch Civil Code. Book 3. Title 2.“ .Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 7 d. http://www.dutchcivillaw.com/legislation/dcctitle33022.htm

9. “United States Bancruptcy Code.“. Žiūrėta 2016 m. liepos 9 d. https://www.usbankruptcycode.org/

10. “United Kingdom Insolvency Act,“, žiūrėta 2016 m. liepos 9 d., http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents

11. “Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas,“ *Valstybės žinios*, 31,1010 (2001).

12. “The Napoleonic Code.“. Žiūrėta 2016 m. rugsėjo 7 d. https://archive.org/stream/codenapoleonorf00statgoog#page/n4/mode/2up

13. “Banruptcy act of Netherlands.“ . Žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d. http://www.dutchcivillaw.com/legislation/bankruptcyact011.htm

14. “Lietuvos Respublikos laikinasis mokėjimų eilės tvarkos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 106, 3062 (1992).

15. “Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^{1} straipsniu įstatymas.“ *Valstybės žinios* 46, 2246 (2013).

16. “Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 131, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 46, 2244 (2013)

17. “Principles of European Contract Law.“ žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d. http://frontpage.cbs.dk/law/commission_on_european_contract_law/PECL%20engelsk/engelsk_partI_og_II.htm;

18. “UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2010.“. Žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d.http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2010/integralversionprinciples2010-e.pdf

Specialioji literatūra

19. Ambrasienė, Dangutė, Baranauskas, Egidijus ir Bublienė, Danguolė, *Civilinė teisė: Prievoliu teisė: vadovėlis* (Vilnius: : LTU Leidybos centras, 2004).

20. Ambrasienė, Dangutė, Cirtautienė Solveiga, “Specialus kreditoriaus interesu gynimo būdai sutartiniuose santykiuose,“ *Jurisprudencija* 37 (29) (2003).

21. Augaitė, Dalia,“*Actio Pauliana,“ Jurisprudencija* 55 (47) (2004).

22. Bahner T., *Creditor Protection of Private Companies: Anglo – German Perspectives for a European Legal Discourse. In International corporate law and financial market regulation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

23. Buchem-Spapens A. M. J. and Th.A. Pouw, *Faillissement en surseance van betaling*. Devener, 1998.

24. Dambrauskaitė, Asta, *Sandorių negaliojimo teisinės pasekmės: monografija*. Vilnius: Justitia, 2009.

25. Daubarienė, Ilma, “Pirmenybės vienam kreditoriui suteikimas kaip *Actio Pauliana* sąlyga: trečiojo asmens nesąžiningumo aiškinimo nacionalinių teismų praktikoje problematika,“ *Jurisprudencij*a 22(2) (2015).

26. Daubarienė, Ilma, “*Actio Pauliana* intituto sutartiniuose santykiuose taikyma: kreditoriaus perspektyva,“*Societal Innovations for Global Growth* ISSN 2335-2450 (2012).

27. Dirgėlienė, Irena, “ The aspects of the debtor and the third party acting in bad faith - application of actio Pauliana in law various countries,“ *Nauki prawne* 7 (2016). http://eesa-journal.com/wp-content/uploads/2016/05/EESJ_7_4_143-148.pdf

28. European Parliament's Committee on Legal Affairs, *Harmonisation of insolvency at EU level: avoidance actions and rules on contracts*. Brussels, 2011). http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/432767/IPOL-JURI_NT(2011)432767_EN.pdf

29. Finch V. , *Corparate Insolevncy Law: Perspectives and Principles*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

30. Goode R., *Principles of Corporate Insolvency Law* . London: Sweet & Maxwell, 2005.

31. Kavalnė, Salvija ir kt., *Bankroto teisė. Pirmoji knyga*. Vilnius: Justitia, 2009.

32. Lastauskienė, Giedrė, "Turiningasis teisinio teksto aiškinimas – panacėja ar pavojus?." *Jurisprudencija* 8(86) (2006). https://www.mruni.eu/upload/iblock/654/9_lastauskiene.pdf

33. Mikelėnas, Valentinas, "Sandorių negaliojimo instituto taikymas teismų praktikoje (1)" *Justitia* 4 (62) (2006).

34. Mikelėnas, Valentinas, Vileita, Alfonsas, ir Taminskas, Algirdas, *Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos* .Vilnius: Justitia, 2001.

35. Mikuckienė,Vilija, "Kreditorių teisių įgyvendinimas bankroto procese," *Jurisprudencija* 77(69) (2005).

36. Papirtis, Leonas, Virginijus, ir Karulaitytė – Kvainauskienė, Inga, "Kreditoriaus teisių gynimas," iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų*. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas, 2013.

37. Šetanavičius, Antanas, "Prancūzijos (Napoleono) civilinis kodeksas ir jo galiojimas Lietuvoje," *Viešoji politika ir adminsitravimas* 3, 13 (2014). http://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/view/8387

38. T.M.S Asser Institut, *Law and reality– essays on national and international procedural law*. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1992 m.

39. Vanhara, Dominykas,"Kreditoriaus teisės ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*) probleminiai aspektai," *Juristas* 11 (2009).

40. Vansevičius, Stasys, *Valstybės ir teisės teorija* .Vilnius: Justitia, 2000.

41. Veder M. Cross, *Border Insolvency Proceedings and Security Rights*. Utrecht: Kluwer Legal Publishers, 2004.

42. Vileita, Alfonsas ir kt., *Civilinė teisė. Bendroji dalis: vadovėlis*. Vilnius: Justitia, 2009.

Teismų praktika

43. "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. balandžio 9 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos 57(1) str. 3 ir 4 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai." LRKT. http://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta282/content

44. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl *actio Pauliana*. netiesioginio ieškinio. sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga Nr. 29.“ LAT. Žiūrėta 2016 m. birželio 7 d. http://documents.tips/documents/aeiausiojoteismopraktikosdaelactiopaulianananetiesioginioieakinio sulaikymoteisaesirprevencinioieakinioinstitutataikymoapavalganr291.html

45. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-201/2001.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=25493

46. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-221/2002.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=9867

47. “Lietuvos AukščiausiojoTeismo 2002 m. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-772/2002.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=10444

48. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-710/2002.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=10376

49. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-174/2003.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=8479

50. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. kovo 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-424/2003.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=8744;

51. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-575/2004.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=27163

52. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-409/2005.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=28646;

53. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-573/2005.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=28946

54. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-17/2006.“ LITEKO.

http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?card_id=8849120A-CBD9-42F9-BAAB-52EBB3720675;

55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-584/2006.“ ETEISMAI. http://eteismai.lt/byla/250380624200768/3K-3-584/2006;

56. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-497/2006.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=30383

57. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-168/2007.“ LAT. http://www2.lat.lt/lat_web_test/4_tpbiuleteniai/senos/nutartis.aspx?id=31336;

58. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436/2007.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b3fc9490-79f5-4948-98d6-779b0b25b476

59. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-105/2009.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=88071924-fefb-428d-b629-44be1d3c301e;

60. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-361/2009.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4770fb7a-2974-4375-9cd4-4dbfdbdcafcb;

61. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3- 355/2009.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c1542482-5f1f-45e7-9e82-07e848f21252

62. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2009.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5b68a703-9371-47bb-b60b-fad90f938e1f

63. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-532/2009.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=608273ec-ac7a-400a-b703-c00bb9d5f1fe

64. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. sausio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-99/2010.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=fa6cf36e-01f9-42d9-9ee2-9cc71fa61583

65. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-94/2010.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=187bbb14-0307-4492-ae59-b6e1731809df;

66. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-480/2010.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b33ccb68-122d-4335-8fd4-f49de161f594

67. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2010.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f99d371f-9484-4503-b3c3-971bb55b8157;

68. “Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-977/2011.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6d25789c-ebb0-48bc-bb96-767d0712d504)

69. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. Nr. 3K-3-362/2011.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=48434a03-1bea-424a-9c69-3f30dc492f64;

70. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. spalio 18 d. nuartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-392/2011.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1c6b236d-2376-460a-85d4-b370806f8bb3

71. “Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2011 m. lapkričio 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2011.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2acc47d3-5727-495f-bedf-d587ca4da89c

72. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-523/2011.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9a035675-455b-4aef-98c6-0d1e481b4d14

73. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-25/2012.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f2428ecf-6710-41fe-96bc-d2cec570c6be

74. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2012.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d7c37a78-9a7f-45fd-9921-906e234916f8

75. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-204/2012.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=9236cb4e-595d-42b6-93dd-2e5bf87fdfa9

76. “Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-1055/2012.“ LTEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f4f4e73c-b2c2-4d61-b648-3a48804f5ca2

77. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-360/2012.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=45d6d8d6-0343-431f-b3b1-6884ee627c47

78. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-311/2012.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=55e57edf-5e40-447d-a37b-f7638778892f

79. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-510/2012.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0e915b33-b201-4c7b-8703-8b29f4167b48

80. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-47/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e86fff67-f306-4021-9f7f-d557606c27c6

81. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-130/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=4a2c48de-3db2-4f96-9d44-07d6fc50723a

82. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-88/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d22dc08e-6ddc-4376-afb4-a50d8a9e934e

83. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-20/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a1c8609f-a62a-4ac3-9eda-d72bb071c386

84. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-167/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b6b801c9-ce74-480b-a77e-81c6eafc7612;

85. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-241/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d11accd0-94d0-4da5-baef-9659caef233e

86. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-297/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1ad9a71b-71bb-4b8d-aac9-c320642d7fd9;

87. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-336/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f8fafb22-2b29-4d90-b300-36da7fda72ca;

88. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 21 d.nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-362/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3fb8af5c-ef87-4154-9b12-0e55d4afebb1

89. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 21 d.nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-341/2013.“ ETEISMAI. http://eteismai.lt/byla/226672581677798/3K-3-341/2013

90. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=305c8f75-2f61-4496-990d-08e06f9a76da

91. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-455/2013.“ LITKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3dfd2bdc-e36e-4efb-a074-b3cc350816b6;

92. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-463/2013.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=136551d4-dfd2-450c-8088-99059be445b3

93. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-41/2014.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=31d71b82-af25-49f8-9843-0b1d3a10b702

94. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-276/2014.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b3e7f3ea-cb9e-4c01-827a-490bf59bfc6a

95. “Lietuvos apeliacinio teismo 2014. gegužės 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-69/2014.“ ETEISMAI. http://eteismai.lt/byla/151940991106470/2T-69/2014

96. “Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-83-943/2015.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c886150d-0963-48f0-8d0b-17b5e325ee67

97. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-124-706/2015.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0cce7aaf-d4a5-4d2b-9539-1a57f08cb618

98. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 16 d. nutartis civlininėje byloje Nr. 3K-3-218-695/2015.“ TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5019750A930F

99. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263-706/2015.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6cbf2fda-337b-4284-a336-3a900fee76a2

100. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-315-469/2015.“ LITEKO.

http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f8b25e8b-61e3-4881-9ea6-01770ab68924

101. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394-415/2015.” LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=86cbdc99-2df5-4c0f-afdd-9242958f6669

102. “Lietuvos Aukščausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-442-686/2015.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=dfdc0b7f-8d80-413a-8708-568c03f94880

103. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-460-915/2015.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=72ab01fe-2709-49a5-8dc6-e24d7294a491

104. “Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-21809-877/2015.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=1c0d36a5-402f-4885-920e-5a40c68152c0

105. “Vilniaus apygardos teismo 2016 m. sausio 5 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2A-108-823/2016.“ ETEISMAI. http://eteismai.lt/byla/260701434728004/2A-108-823/2016)

106. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje Nr. e3K-3-65-219/2016.“LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b5cf584c-6f2c-48cb-a661-92c5827242cc

107. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje Nr. e3K-3-119-421/2016.“ LAT. http://www.lat.lt/lt/teismo-nutartys/nutartys-nuo-2006-6bt1.html

108. “Kauno apygardos teismo 2016 m.gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-695-254/2016.“ ETEISMAI. http://eteismai.lt/byla/202170795324165/2A-695-254/2016?word=ck%206.222

109. “Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2016 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-886-729/2016.“ LITEKO. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=2c84df20-9620-4141-932c-0ee79b1358d0

Kiti šaltiniai

110. “Duhaime’s Legal Dictionary,“ žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d., http://www.duhaime.org/LegalDictionary/PariPassu.aspx

111. “International Insolvency,“ 2016m. lapkričio 23 d ., https://www.rechtspraak.nl/English/Pages/International-Insolvency.aspx

112. “Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.923 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 6.930^{1} straipsniu įstatymo projekto aiškinamasis raštas,“ TAR, https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:6v_IclBGdZAJ:https://www.e-tar.lt/rs/lasupplement/3e69853034e711e498fd813c949964e1/9ff1916134f811e498fd813c949964e1/+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt

113. “Tarptautinių žodžių žodynas.“. Žiūrėta 2016 m. lapkričio 23 d. http://www.terminai.lt/?s=restitucija&submit.x=0&submit.y=0&submit=Search

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016 m. gruodžio 13 d.

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Privalinės teisės instituto Teisės programos studentė Anna Barkutė, kad šis rmagistro baigiamasis darbas "*Actio Pauliana* kaip sandorių negaliojimo pagrindas":

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Anna Barkutė